

พระราชโอบายให้พสกนิกรเรียนภาษาอังกฤษในสัดส่วนเท่ากับภาษาภูฏาน นับแต่วันแรกที่เข้าเรียนชั้นอนุบาล สะท้อนว่าภูฏานนั้นไม่ได้จมปลักอยู่กับ ภาควงศ์มโงในตัวเอง จนลึ้มที่จะเปิดตามองดูโลก

ควันหลงเมื่ออาการ “ใช้จิกมี” ในสังคมไทยสร้างลง จึงมีการพูดถึง ปรัชญา GNH กันอย่างกว้างขวาง ประจวบเหมาะกับการกำลังระดมความ เห็นในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ซึ่งมี นักเศรษฐศาสตร์หลายท่านสนับสนุนให้บรรจุปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ตาม แนวพระราชดำริ ลงใน “แผน 10” ด้วย อีกทั้งการวัดผลความก้าวหน้าของ ประเทศ ก็ควรพิจารณา “คุณภาพชีวิต” คนไทย ควบคู่ไปกับการขยายตัวของ GDP หรือผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (ม.ร.ว.ปรีดิยาธร เทวกุล ผู้ว่าการ ธนาคารแห่งประเทศไทย)

สอดคล้องกับสิ่งที่ ศ.นพ.ประเวศ วะสี ราษฎรอาวุโส แสดงทัศนะไว้ นานแล้วว่า ปรัชญา GNH กับเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมีหัวใจเดียวกัน โดยท่าน ได้เน้นย้ำอีกครั้งในที่ประชุม เรื่อง “ตัวชี้วัดความสุขมวลรวมประชาชาติ: กรณี ศึกษาภูฏาน” ซึ่งศูนย์คุณธรรม (ผู้ทรงรณรงค์ “ทำดีไม่ต้องเดี๋ยว”) จัดขึ้นเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2549 ว่าถ้าเราพัฒนาประเทศด้วยคำถามเก่า ๆ แบบทุนนิยมว่า “ทำอย่างไรจึงจะรวย?” ก็ยากที่คนไทยจะหายจน เพราะคำตอบคือต้องเอา รัตเอาเปรียบกัน

แต่ถ้าถามใหม่ว่า “ความดีคืออะไร?” คำตอบคือความขยัน ความซื่อสัตย์สุจริต ความพอดี รู้จักประมาณตน ความประหยัด ความมีน้ำใจ การรักษาสีงแวดล้อม การพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้น ซึ่งในที่สุดก็จะนำมาซึ่ง ความสุขและหายจนได้ ดังนั้น เศรษฐกิจพอเพียง ความสุข ความดี จึงเป็น เรื่องเดียวกัน ต้องขับเคลื่อนไปพร้อมกัน

ดร.ทวิวัฒน์ ปุณฺทริกรวิวัฒน์ แห่งคณะสังคมศาสตร์ มหิดล เสนอว่า
ปรัชญาของเศรษฐกิจศาสตร์แบบตะวันตก คือการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด
สำหรับความต้องการของมนุษย์ที่ไม่มีขีดจำกัด แต่ปรัชญาเศรษฐกิจศาสตร์
เชิงพุทธ ซึ่งท่านพุทธทาสเสนอไว้นานแล้ว สอดคล้องอย่างยิ่งกับปรัชญา GNH
และหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือเมื่อรู้ว่าทรัพยากรมีจำกัด ก็จำกัดความโลภ
ความอยากของมนุษย์ กินอยู่อย่างพอดี ให้ความสำคัญกับจิตใจมากกว่าวัตถุ

ขณะที่ นพ.อำพล จินดาวัฒนะ ผู้อำนวยการสำนักงานปฏิรูประบบ
สุขภาพแห่งชาติ กล่าวว่า ทุกวันนี้ชาวภูฏานที่ไปเรียนต่อเมืองนอกนับหมื่นคน
มีสถิติกลับมาทำงานพัฒนาประเทศเกือบ 100% เพราะเขามีความภูมิใจใน
ความเป็นชาติสูงมาก ส่วนหนึ่งเพราะมีการปลูกฝังปรัชญา GNH ที่ให้
ความสำคัญกับจิตวิญญาณความเป็นมนุษย์ มากกว่าจะยึดถือเงินเป็นพระเจ้า
เช่นเดียว กับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

แต่ในขณะที่ GNH เป็นยุทธศาสตร์ชาติภูฏาน ทว่า เศรษฐกิจพอเพียง
ยังไม่ใช่ เพราะชนชั้นกลางและสูงของไทยยังถือเป็นเรื่องไกลตัว เวลานี้คน
ไทยกำลังสนใจ GNH ของภูฏานจากกระแส “จิกมี ฟิเวอร์” ถ้าผลักดันให้
“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นนโยบายสาธารณะก็จะมีพลังยิ่ง ซึ่งทุกฝ่ายต้อง
ร่วมมือกัน ซึ่งผมเห็นด้วยอย่างยิ่ง แต่ถ้าค่านิยมสังคมไทยยังวิ่งสวนทางกับ
แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ประเภทโฆษณาโหมกระหน่ำให้...กิน ตี๋ม โทร
รูด(บัตร) กันให้มาก ๆ ก็ถือเป็นงานหนักมาก

เพราะ “จิกมี ฟิเวอร์” นั้นแค่ใช้หวัด แต่อาการฟุ้งเฟ้อเห่อเหิมนั้น
น้อย ๆ หวัดนกทีเดียว

3.

ปลายเดือนสิงหาคม 2549 ขณะที่มกุฎราชกุมารภูฏาน จิกมี เคซาร์ นัมเกล วังชุก เสด็จฯ เมืองไทยเพื่อทรงเยี่ยมพระชนิษฐาต่างพระมารดา ซึ่งทรงมีพระประสูติกาลพระราชโอรสที่โรงพยาบาลสมิติเวช ผมลัญจรวงศ์ภูฏาน รอบใหม่ พบเห็นความเคลื่อนไหวใหม่ ๆ ที่อยากนำมาเล่าสู่กันฟัง เพื่อตอบสนองอาการ “จิกมี พีเวอร์” ซึ่งยังมีสร้างมาจากหัวใจคนไทย

เรื่องแรกคือถ้าไปตามถึง “เจ้าชายจิกมี” ที่คนไทยคลั่งไคล้ ชาวภูฏาน จะไม่รู้จัก เพราะราชวงศ์วังชุก มีพระนามต้นว่า “จิกมี” หลายพระองค์ นับตั้งแต่ รัชกาลที่ 2 - พระเจ้าจิกมี วังชุก รัชกาลที่ 3 - พระเจ้าจิกมี ดอร์จี วังชุก จนถึงรัชกาลที่ 4 พระเจ้าจิกมี ชิงเย วังชุก (พระราชบิดาขององค์มกุฎฯ) เพราะ “จิกมี” เป็นมงคลนามแปลว่า “ความกล้าหาญ” จึงเป็นชื่อยอดนิยมของภูฏาน ดังนั้น เมื่อพระนามต้นซ้ำ ชาวภูฏานจึงเรียกองค์มกุฎฯ ว่า “ดาโช เคซาร์” (Dacho Khasar) แปลว่า “เจ้าชายเคซาร์”

จนเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2548 รัชกาลที่ 4 ทรงประกาศจะสละราชบัลลังก์ให้เจ้าชายเคซาร์ (พระราชโอรสองค์โต) ในปี 2551 ระหว่างเป็นว่าที่พระราชอาธิบดีรัชกาลที่ 5 ชาวภูฏาน ต้องเรียกเจ้าชายของพวกเขาใหม่ว่า “ตองสา เพนลอป” (Trongsa Penlop) แปลว่า “ท่านเจ้าเมืองตองสา” เพราะปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์วังชุก คือพระเจ้าอูกเยน วังชุก ทรงเป็นเจ้าเมืองตองสา ก่อนจะปราบดาภิเษกเป็นรัชกาลที่ 1 เมื่อ พ.ศ.2450 จึงถือเป็นโบราณราชประเพณีที่มกุฎราชกุมารภูฏานที่เตรียมขึ้นครองราชย์บัลลังก์ จะต้องดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองตองสาเสียก่อน

เช่น หนังสือพิมพ์ “Bhutan Times” ฉบับวันที่ 25 มิถุนายน 2549 พาดหัวข่าวว่า “ยิ่งใหญ่ตั้งแต่เอลวิสพระจริยาวัตรเจ้าเมืองตองสาจับหัวใจคนไทย”

เนื้อหาข่าวให้รายละเอียดว่าระหว่างเสด็จฯ มาในการพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปีของพระมหากษัตริย์ไทย สื่อมวลชนไทยกล่าวกันว่าพระองค์เป็น “เจ้าชายผู้ทรงเสน่ห์” สำนักวิจัยเอแบคโพลล์ก็ระบุว่าทรงได้รับคะแนนนิยมสูงสุดในบรรดาพระราชอาคันตุกะ 25 ราชวงศ์จากทั่วโลก

“...พระบรมฉายาลักษณ์ของพระองค์ปรากฏอยู่ตามห้องเรียน บนเสื้อที-เชิร์ต หรือแม้แต่ในรถ ผู้หญิงตั้งแต่ 16-60 ประทับใจในพระจริยวัตรที่อ่อนน้อมของพระองค์ ทรงกลายเป็นดาราดังอย่างเอลวิส สื่อไทยเรียกปรากฏการณ์นี้ว่า “จิมมีพีเวอร์” ซึ่งทำให้คนไทยพากันสนใจประเทศภูฏานขนานใหญ่...” “Bhutan Times” อ้างคำให้สัมภาษณ์ของนักศึกษาภูฏานในไทยคนหนึ่ง

แต่ขณะที่คนไทยคลั่งไคล้เจ้าชาย “ศูนย์คุณธรรม” ที่มี คุณไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม เป็นประธาน สนใจลึกลงไปกว่านั้นว่า แนวพระราชดำริเรื่อง “ความสุขมวลรวมประชาชาติ” “ (GNH-Gross National Happiness) ซึ่งพระราชอาคันตุกะภูฏานทรงใช้เป็นดัชนีชี้วัดความก้าวหน้าของประเทศ แทน “ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ” (GNP-Gross National Products) นั้น ปรากฏเป็นจริงอย่างไร ท่านจึงนำคณะไปศึกษาดูงานเรื่อง GNH ที่ภูฏาน ระหว่างวันที่ 25 - 29 สิงหาคม โดยคณะของท่านประกอบด้วยนักวิชาการและผู้นำชุมชน

อาทิ พระครูใบฎีกาขุฑิล อมรปญโญ ผู้นำเครือข่ายแผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเองภาคอีสาน คุณประยงค์ รณรงค์ ผู้นำชุมชนไม้เรียง นครศรีธรรมราช อีกหนึ่งคนไทยที่คว่ำรางวัลแมกไซไซ ปี 2547 นพ.อุดมศิลป์ ศรีแสงนาม รองประธานสสส. ผู้รณรงค์ “เลิกเหล้า เลิกจน” คุณกิติศักดิ์ ลินฐวนิช รองเลขาธิการพัฒนาฯ ผู้ดูแลแผน 10 ภาคสังคมและประชาชน ดร.นพดล กรรณิกา แห่งสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ ผู้สำรวจดัชนีชี้วัดความสุขของคนไทย ฯลฯ

คณะของ คุณไพบูลย์ มุ่งศึกษาดูงาน GNH ในโรงเรียนประถมและมัธยมที่เมืองพาร์โร ในชุมชนชนบทเมืองปุนาคา รวมทั้งตั้งวงสนทนากับข้าราชการกระทรวงต่าง ๆ ของภูฏาน ณ ศูนย์ภูฏานศึกษา นครหลวงธิมพู ทำให้ทราบว่าปรัชญา GNH นอกจากจะถือเป็นแนวนโยบายของชาติแล้ว GNH ยังถูกปลูกฝังสู่เยาวชนภูฏานโดยกำหนดเป็นบทเรียนหนึ่งในวิชา “หน้าที่พลเมือง” (Bhutan Civic)

“...แม้ดูจากภายนอก สภาพห้องเรียนของเขาอาจไม่หรูหรา ทว่าสภาพจิตใจและการอบรมบ่มเพาะของเขาดีเยี่ยม...”

นพ.อุดมศิลป์ ศรีแสงนาม กล่าวเสริมว่าทัศนคติของชาวภูฏานดีมาก มีความรัก ความเมตตา ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นธรรมชาติ ไม่มีปมด้อยต้องอาย และไม่เอาความภาคภูมิใจในชาติตนเป็นปมแข่งข่มคนอื่น ส่วนคุณประยงค์ รัตนรงค์ มองว่าภูฏานมีการเตรียมคนให้พร้อมที่จะรับวัฒนธรรมและเทคโนโลยีจากภายนอกอย่างคัดกรอง ขณะที่ไทยเรารับทุกอย่างโดยยังไม่พร้อมและไม่คัดกรอง จึงเกิดปัญหา เช่นคดีอาชญากรรมจากห้องสนทนาในอินเทอร์เน็ต ขณะที่พระครูใบฎีกาชฎิลมองว่า พุทธศาสนาในภูฏานมีบทบาทสำคัญในการยกระดับจิตใจคนของเขา ของไทยเรามีแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีหัวใจเดียวกันกับ GNH แต่ยังไม่มีการปฏิบัติที่เป็นจริง

อย่างไรก็ตาม ขณะที่ทั่วโลกจับตามองภูฏานอย่างชื่นชมในเรื่อง GNH เราได้เห็นความเคลื่อนไหวใหม่ ๆ เช่น การเตรียมการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยครั้งแรกของภูฏาน ในปี 2551 อย่างคึกคัก ได้เห็นภูฏานมีสื่อโซเชียลเป็นครั้งแรก ได้เห็นเด็กภูฏานในเมืองใหญ่ตื่นตาตื่นใจกับเกมคอมพิวเตอร์ เห็นวัยรุ่นในชุดสายเดี่ยวและกางเกงเอวต่ำ เห็นคนฝ่าฝืนสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ ฯลฯ

ซึ่งแม้จะเป็นเพียงปรากฏการณ์ที่ไม่อาจอธิบายกฎเกณฑ์ได้ทั้งหมด แต่ก็น่าสนใจว่า กฎฐานวันหน้า จะยืนต้านกระแสคลื่นแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์อย่างไร?

4.

นับจากเดือนมิถุนายน 2549 ที่กระแสความสนใจของคนไทยต่อประเทศเล็ก ๆ แถบเทือกหิมาลัยอย่างภูฏาน พุ่งสูงขึ้นเป็นประวัติการณ์ แม้แต่รายการทีวีอย่าง “วีไอพี.” ออกสำห้บินลัดฟ้าป่าหิมพานต์ไปทำรายการมาสนองความอยากรู้อของแฟน ๆ ยังไม่นับหนังสือเกี่ยวกับดินแดนมังกรสันติที่ออกมามากหลายเล่ม

สอดรับกระแส “ปฏิรูป” ที่ผู้หลักผู้ใหญ่ในบ้านเมืองต่างชูแนวนโยบาย “เศรษฐกิจพอเพียง” และบอกจะสนใจความผาสุกของประชาชน มากกว่าจะมุ่งไปที่ตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (จีดีพี) เหมือนที่ผ่านมา อันเป็นแนวนโยบายที่กษัตริย์ภูฏานประกาศใช้มานานกว่า 30 ปี จนเป็นที่รู้จักกันทั่วโลกในนาม “ปรัชญาความสุขมวลรวมประชาชาติ” (GNH)

แต่ก็เป็นธรรมดา ที่เมื่อใคร หรือสถานที่ใดมีคนรัก ก็มักตามมาด้วยความหวังใย เกรงว่าพอมีคนหลงรักมาก ๆ เดินทางไปเที่ยวกันมาก ๆ หรือเมื่อภูฏานเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นประชาธิปไตยในปี 2551 แล้ว เมืองแมนแดนสวรรค์แห่งสุดท้าย (The Last Shangri-La) อย่างภูฏานจะบอบช้ำ จะเปลี่ยนไป วัยรุ่นจะหันมานุ่งยีนส์แทนชุดประจำชาติ “โกะ” กับ “กีระ” ความทันสมัยจะเข้าไปแทนที่มนต์ขลังของศิลปวัฒนธรรมภูฏานหรือไม่ ?

ซึ่งจะว่าไปก็ออกจะเป็นความหวังโยที่เห็นแก่ตัวอยู่ไม่น้อย เพราะคนที่หวังมักเปลี่ยนตัวเองไปนานแล้ว แต่ไม่ยอมให้คนอื่นเปลี่ยน เพื่อเอาไว้ให้ตัวเองได้คิดถึงอย่างอาลัยอาวรณ์ (Nostalgia)

ที่หวังโยอย่างมีศิลปะสักหน่อย เห็นจะเป็นหนังสือสารคดีที่มาฉายในเทศกาลภาพยนตร์นานาชาติ เรื่อง The Dragon House ผลงานกำกับและเขียนบท โดย Jon Garano จากแดนกระทิงดุ - สเปน หนังสือ 35 ม.ม. เรื่องนี้สะท้อนภาพชีวิตบนเส้นขนานของชายหนุ่มภูฏานสองคน คือ “นัมกาย” ซึ่งบวชเรียนมาตั้งแต่เด็ก และเดินตามรอยบาทพระศาสดาอย่างเคร่งครัด ในขณะที่ “จิกมี” (คนละคนกับมกุฎราชกุมารจิกมี เคซาร์ นัมเกล วังชุก) ซึ่งภูมิจนักรบหนากับการเป็น “คนขี้แผ่น” หรือ “ดีเจ. ในปั๊บน คนแรกในประวัติศาสตร์วงการบันเทิงภูฏาน

หนังเดินเรื่องคล้ายสารคดี “คนค้นคน” ที่เรacunเคย แต่มันสะท้อนภาพที่จริงเพียงส่วนเดียวของภูฏานวันนี้ เพราะหนังให้น้ำหนักกับดีเจ.จิกมีมากกว่าสามเณรนัมกาย ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริง สังคมภูฏานส่วนใหญ่ยังแนบแน่นกับศาสนา ในขณะที่ชีวิตสมัยใหม่ประเภทใส่สายเดี่ยว นุ่งยีนส์ ชีเก้ง พกมือถือเข้าไปเดินในปั๊บน หรือนั่งแช่ตในอินเทอร์เน็ต มืออยู่นอยนิดจริง ๆ พูดได้ว่าจำกัดอยู่ในกลุ่มลูกหลานนักธุรกิจที่เมืองหลวงธิมพู ก็ไม่ผิดนัก

ซึ่งจะว่าก็เป็นเรื่องธรรมดาเหลือเกิน เพราะภูฏานไม่ใช่บ้านป่าเมืองเถื่อน แม้พวกเขาจะรักษาวัฒนธรรมประเพณีไว้ได้ดี แต่ก็เรียนภาษาอังกฤษมาอย่างดี และเรียนรู้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีตะวันตกจากสื่อต่าง ๆ เช่นกัน จะให้ทุกคนแต่งชุดโกะไว้อวดตนนักท่องเที่ยวทั้งวันทั้งคืน...มันก็เกินไป และถึงแม้คนกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มนี้จะ “แดนซ์” กันกระจายเพียงใด ก็ยังไม่สิ้นคลอนเสาหลักทั้งสี่ที่ค้ำยันสังคมภูฏานให้เข้มแข็งตามปรัชญา GNH จนกลายเป็นปัญหาสังคม

นั่นคือเสาแห่งเศรษฐกิจที่พอเพียง เสมอภาคและเป็นธรรม เสาแห่งการอนุรักษ์ป่าไม้และสิ่งแวดล้อม เสาแห่งการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประจำชาติ และเสาแห่งธรรมาภิบาล หรือการปกครองที่เป็นธรรม ซึ่งผมคิดว่ารัฐบาลภูฏานผู้ดูแลเสาเหล่านี้ ก็ห่วงใยปัญหาเด็กติดเกม คอมพิวเตอร์ ที่เริ่มมีให้เห็นในเมืองใหญ่ และคำนึงถึงการให้อิสระแต่เด็กในเมือง สามารถดูรายการมวยปล้ำจากเคเบิลทีวีได้ ทั้ง ๆ ที่แต่เดิมชื่อนี้เคยถูก “แบน” มาก่อน

แต่ก็อีกนั่นแหละ เด็กเมืองที่ได้ดูมวยปล้ำแล้วคลั่งไคล้ก็มีอยู่น้อยนิดเหลือเกิน เมื่อคำนึงถึงประชากรกว่า 80% ในชนบทที่ไม่มีเคเบิลจะดู เช่นเดียวกับหนัง The Dragon House ก็บอกเล่าอยู่ในตัวว่า ดีเจ.จิกมี ไม่ประสบความสำเร็จนัก ในการนำเพลงใหม่ ๆ มาแนะนำให้หนุ่มสาวภูฏาน ในขณะที่สามเณรหนุ่มก็ยังอยู่ไต่ร่มกาสาวยุคโบราณอย่างมั่นคง

แต่กระนั้น หนังก็ให้แง่คิดที่น่าสนใจว่า ไม่มีใครไป “แซ่แซ้ง” สังคมได้ได้ตามใจชอบ เหยี่ยวผู้มีสองด้าน และการเปลี่ยนแปลงมันเป็นัจธรรม อยู่แล้ว อยู่ที่ว่าจะเปลี่ยนอย่างไรมากกว่า

หมายเหตุ บทความนี้ เรียบเรียงจาก

1. บทความ”ภูฏาน” บนทางโค้งสู่ปลายฟ้า
2. บทความ “ภูฏาน...ควันหลงเมื่อใช้สร้าง”
3. บทความ “ข่าวล่าหิมาลัย จากภูฏาน ถึงกรุงเทพฯ”
4. บทความ “เสียบริมหิมพานต์ “ภูฏาน” อีกด้านของเหยี่ยว”

ตีพิมพ์ในคอลัมน์ “ท่องไปกับใจตน” หนังสือพิมพ์ คม-ชัด-ลึก (วันเสาร์) ช่วงเดือนมิถุนายน - กันยายน 2549

ใจผ่านใจ บทส่งท้ายจากภูพาน

(เห็นธรรมชาติ)	ได้มาเยือน	เมืองแมน	ถิ่นสวรรค์
	ได้พบเห็น	ชีวิตคน	บนภูผา (ภูาน)
	ได้รู้สึก	เรียนรู้เรื่อง	ผู้คนวิทยา
	ได้รู้ว่า	สุขทุกข์	คนบนดิน...
(เห็นตัวตน)	ฉันหาตัว	ของฉัน	พบบ้างแล้ว
	ฉันรู้แล้ว	ภายใน	ใจฉันเห็น
	ฉันรู้แล้ว	สิ่งที่ฉัน	ต้องบำเพ็ญ
	ฉันรู้เย็น	รู้หนาว	รู้ชั่วดี...
(เห็นเพื่อนร่วมโลก)	มองเห็นเพื่อน	ร่วมโลก	ร่วมชีวิต
	มองเห็นสุข	เห็นทุกข์	ส่วนแก้ไข
	มองน้ำใส	ไหลเย็น	ไหลเรื่อยไป
	มองน้ำใจ	ผู้คนที่	ให้แก่กัน...

(เห็นสุขทุกข์)	สุขหรือทุกข์ สุขทุกข์บ้าง สุขหรือทุกข์ รวยหรือจน	ไข่ว่า มีให้เห็น ได้จัดการ ไข้แตกต่าง	จะแตกต่าง ทุกแห่งหน เห็นค่าคน ล้วนเป็นธรรม
(วางอย่างยิ่ง)	อันความจริง ไม่มีวัน หากไม่มี คนทั่วไป	ตัวเรา รู้ว่า อัดตา พบสุขแท้	และตัวฉัน จะไปไหน ไปว่าใคร? แน่จริงเอ๋ย

หลวงตาแชร์ บินเหนือเมฆ

14.00 น. 29 ส.ค.49

ภาคผนวก ก

ปรัชญาเรื่องความสุขมวลรวมประชาชาติ

ฯพณฯ จิกมี อินเลย์

อดีตนายกรัฐมนตรีภูฏาน

ระพีพงศ์ บรรจงศิลป์

แปล และเรียบเรียง

“... คุณสมบัติต่าง ๆ ของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็น
ความเมตตา ความรัก ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การให้อภัย
ความมีน้ำใจ เกียรติยศ การเสียสละ และความเจียมตน
ต่างกำลังถูกกัดเซาะโดยสนิมที่เกิดจาก ความโลภ
และตัณหา คุณสมบัติเหล่านี้ควรนำกลับมาเป็น
ค่านิยมในกระแสหลัก แต่มีใช้นำมาวัดค่าด้วย
เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์...”

ปรัชญาเรื่องความสุขมวลรวมประชาชาติ เป็นสุนทรพจน์ของ ฯพณฯ จิกมี อินเลย์ (Lyonpo Jigmi Y. Thinley) อดีตนายกรัฐมนตรีนิกายทิเบต กล่าวต่อที่ประชุมภูมิภาคเอเชีย โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ณ กรุงทหะพฯ เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2548 แปลและเรียบเรียงโดย ระพีพงค์ บรรจงศิลป์ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ มีสาระสำคัญดังนี้

1. ความสุขมวลรวมประชาชาติ (Gross National Happiness: GNH) ซึ่งเป็นหลักปรัชญาที่นำทิศทางการพัฒนาของภูฏานนั้น ได้รับการประกาศเป็นครั้งแรกโดยสมเด็จพระราชาธิบดีแห่งภูฏาน รัชกาลที่ 4 หลังจากที่เสด็จขึ้นครองราชย์ในปี พ.ศ.2515 ได้เพียงไม่นาน หลักนี้มีพื้นฐานบนความเชื่อที่ว่า การแสวงหาความสุข เป็นความปรารถนาเบื้องต้นที่สุดของมนุษย์ทุกคน และของประชาชนทุกคนในราชอาณาจักร จึงมีเหตุผลที่สุดและเป็นความรับผิดชอบอย่างยิ่งในฐานะของรัฐ จะประกาศให้รู้ว่าการแสวงหาสิ่งที่เป็นเป้าหมายของชีวิตร่วมกันนี้ จะต้องเป็นงานขั้นพื้นฐานอันดับแรกสุดของรัฐบาล และสิ่งที่เป็นแรงบันดาลใจจากความสุข อันเป็นรากฐานในอุดมคติสำหรับการพัฒนา ก็คือ ความรู้สึกนี้ไม่อาจรับรู้ได้โดยขาดเสี้ยวสัมพันธ์ของความปลื้มปิติที่ยากจะหาใดเหมือน
2. จากการสำรวจประสบการณ์ของประเทศต่างๆ ทั้งที่พัฒนา และกำลังพัฒนา เพื่อค้นหาแบบจำลองนั้น ไม่มีกรณีใดที่จะกำหนดให้ความสุขเป็นเป้าหมายของการพัฒนาเลยแม้แต่น้อย ในทางตรงกันข้าม หลายกรณีกลับดูเหมือนว่ากำลังเคลื่อนตัวออกจากความสุข เนื่องจากกำลัง

หลงทางอยู่ในวังวนของสิ่งที้อาจถูกเข้าใจผิดว่าเป็นเส้นทางที่ถูกต้อง มีหนังสือเล่มหนึ่งที่เพิ่งออกมาได้ไม่นานชื่อ “ความสุข” (Happiness) เขียนโดย Richard Layard นักเศรษฐศาสตร์ชื่อดังชาวอังกฤษ เขาเขียนว่า “ผมเป็นนักเศรษฐศาสตร์ ผมรักวิชานี้และก็นำเศรษฐศาสตร์มาใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม เศรษฐศาสตร์จัดการเปลี่ยนแปลงของความสุขในสังคมมาเท่ากับการเปลี่ยนแปลงของอำนาจการซื้อ ซึ่งผมไม่เคยยอมรับความคิดนี้เลย และประวัติศาสตร์ 50 ปีที่ผ่านมาก็ได้พิสูจน์แล้วว่าสิ่งนี้ไม่เป็นความจริง”

3. ในทศวรรษของสมเด็จพระราชาธิบดี แนวความคิดเกี่ยวกับการเติบโตและการพัฒนาที่ผลักดันโดยตลาดและผู้บริโภคนั้น ขาดสมดุล นอกจากนี้ ดูเหมือนมีความจำเป็นที่จะต้องเห็นพ้องกันว่า หากการพัฒนาจะยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ก็ควรจัดหาความต้องการอย่างสมบูรณ์สำหรับมนุษย์ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ และอาจเป็นไปได้ว่าเรื่องจิตใจควรได้รับการใส่ใจมากกว่า แม้ว่าในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาจะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นและมีการพัฒนาดัชนีใหม่ๆ ขึ้นมา เช่น ดัชนีพัฒนามนุษย์ (Human Development Index) ของ Mahbub Ul Haque แห่ง UNDP แต่ความสุขก็ยังคงไม่ใช่เป้าหมายของการพัฒนาอยู่ดี
4. ดูเหมือนว่าความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุจะเกิดขึ้น โดยมีต้นทุนได้แก่ความเสื่อมถอยด้านจิตใจ การศึกษาด้านศาสนาหรือศีลธรรมหายไปอย่างเห็นได้ชัดในบางประเทศ เนื่องจากถูกมองว่าอยู่คนละฟังกับบทบาทของรัฐและมีความอ่อนไหวทางการเมือง ซึ่งสามารถเห็นแนวโน้มนี้ได้แทบทุกประเทศ ในกรณีอื่นๆ การสร้างความทันสมัยและการพัฒนา เป็นต้นเหตุแห่งความอับอายเรื่องต้นกำเนิดและค่านิยม

- ของชาติ อันนำไปสู่ความสับสนทางวัฒนธรรม แล้วหันไปมองวิถีชีวิตแบบตะวันตก อธิปไตยและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมก็มักตกเป็นเหยื่อของกลุ่มปฏิกิริยาที่มุ่งแสวงอำนาจและอิทธิพล นี่เป็นเพียงบางส่วนของแนวโน้มความยากลำบากที่ภูฏานมองว่าไม่ควรค่าแก่การยอมรับ
5. มีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง โดยมีสมเด็จพระราชาธิบดีทรงร่วมด้วยอย่างใกล้ชิด ว่าเราจะมองการพัฒนาทางวัตถุไปไกลเพียงใด เป็นไปได้หรือไม่ ที่จะไปถึงจุดแห่งการพัฒนาและการเติบโตทางวัตถุที่เหนือไปกว่านั้น อาจไม่มีความก้าวหน้าสำหรับการพัฒนามนุษย์และอารยธรรมที่แท้จริงอีกต่อไป และการพัฒนาที่เน้นการบริโภคเป็นหลัก จะไม่เป็นการดีกว่าหรือหากจะมองว่าการบริโภคนั้น ควรจะเป็นไปเพื่อการเติมเต็ม ควรจะมีการหาจุดดุลยภาพระหว่างการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติกับความสามารถรองรับของธรรมชาติหรือของโลก ซึ่งเสี่ยงเตือนภัยก็ตั้งขึ้นแล้ว เป็นสัญญาณว่ากระบวนการพัฒนาของเราเป็นไปอย่างไม่ยั่งยืน และโลกของเรากำลังอยู่ในภาวะอันตรายอย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่าเราจะยังไม่ได้ยินสัญญาณดังกล่าวชัดเจนนัก
 6. หลังจากเพิ่งตื่นจากหลับใหลในโลกแห่งความสงบ มาสู่ครึ่งหลังของศตวรรษที่ 20 อันเต็มไปด้วยความน่าพิศวงของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภูฏานก็ถูกชี้ให้เห็นถึงความล้าหลัง ทำให้ต้องสร้างความเจริญและความก้าวหน้าขึ้น แต่เราจะสามารถเข้าใจความเจริญสมัยใหม่ได้อย่างไร จะถูกต้องหรือไม่ หากเราจะเชื่อว่ามันเป็นขั้นตอนต่อเนื่องในการปรับตัวกรรม และวิธีการที่มนุษย์มีความสัมพันธ์ระหว่างกันภายใต้สิ่งแวดล้อมที่สงบสุขและปลอดภัย เพื่อส่งเสริมความปรารถนาและความสามารถของมนุษย์ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน สร้างสรรค์ มีความสุข อันจะส่งผลให้สังคมพัฒนาและผู้คนเติบโตสูงขึ้น

- จะถูกต้องหรือไม่ หากจะคิดว่าสังคมที่มีคุณค่า มีความก้าวหน้า และมีความเอื้อเฟื้อเป็นกุญแจสำคัญสู่ความสำเร็จในการแสวงหาความสุข
7. ภูฏานได้เลือกทางเดินอย่างระมัดระวัง โดยตัดสินใจเดินตามทางสายกลางในพระพุทธศาสนา ภูฏานเลือกที่จะพัฒนาประเทศโดยรักษาสสมดุลระหว่างการแสวงหาทางวัตถุและทางจิตใจ เราตั้งใจว่าการพัฒนาเพื่อความสุขสบายทางกายนั้นไม่ควรจะมีต้นทุนมาจากความเลเหลยหรือความเลวร้ายทางจิตวิญญาณ ซึ่งคำว่าจิตวิญญาณนั้นไม่ได้หมายถึงเรื่องทางศาสนา แต่หมายถึงความสามารถในการคิดและกระทำสิ่งต่างๆ ภายใต้กรอบศีลธรรมจรรยา ซึ่งการแสวงหาทางวัตถุและจิตใจที่ว่า จำต้องมองว่าเป็นสิ่งที่พึงพาอาศัยและส่งเสริมซึ่งกันและกัน แม้ว่าอาจจะดูเหมาะสมที่จะให้ความสำคัญแก่สิ่งหนึ่งมากกว่าอีกสิ่ง ดังเห็นได้ชัดจากความต้องการเร่งด่วนทางวัตถุ แต่ภูฏานก็มองเห็นความจำเป็นของศักยภาพทางจิตวิญญาณที่เป็นสิ่งดำเนินต่อเนื่องในการพัฒนาของมนุษย์ สุนัญญาคาททางจิตวิญญาณจะเป็นแหล่งรวมความชั่วร้าย และบางทีสิ่งที่บ่อนทำลายสังคมของเราในทุกวันนี้ ส่วนใหญ่ก็มาจากสาเหตุอย่างนี้เอง
8. ดังนั้นการที่เราเลือกขั้นตอนการพัฒนาที่บางคนกล่าวว่าเป็นแนวคิดใหม่นั้น จึงไม่ได้เกิดขึ้นโดยขาดการพิจารณาและความเชื่อมั่น เนื่องจากความสุขนั้นหาใช่เป็นบริการจัดส่งให้ได้ แต่เป็นภาวะทางจิตใจที่ปัจเจกชนจะต้องได้มาด้วยตนเอง ดังนั้นความรับผิดชอบของรัฐจึงมองว่า คือการสร้างเงื่อนไขที่คาดว่าจะเอื้ออำนวยให้ปัจเจกชนแสวงหาความสุขได้ดีที่สุด อันจะนำไปสู่ความสุขโดยรวมของประชาชน ภูฏานทั้งประเทศ หรือ GNH นั่นเอง

9. ต้องยอมรับตรงกันว่า แนวคิดเรื่องความสุขเพียงอย่างเดียวนั้นไม่เคยปรากฏเป็นหัวข้อการถกเถียงมาก่อนในช่วงหลายปีที่ผ่านมา และความคิดที่จะวัดความสุขก็โดนปฏิเสธด้วยประโยคที่ว่า “ให้ดูจากหน้าประชาชน แล้ววัดความกว้างของรอยยิ้มพวกเขาสิ”
10. การสร้างภาวะแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อความสุขมวลรวมประชาชาตินั้นมีขึ้นโดยใช้เสาหลัก 4 ต้น ได้แก่
- ก. การพัฒนาทางสังคม-เศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและเท่าเทียม
 - ข. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
 - ค. การอนุรักษ์และเสริมสร้างวัฒนธรรม
 - ง. การส่งเสริมหลักธรรมาภิบาล
- เสาหลักด้านสังคม-เศรษฐกิจ และด้านวัฒนธรรมนั้น ทำหน้าที่ดูแลมิติการพัฒนาทั้งทางวัตถุและจิตวิญญาณ ส่วนเสาหลักอีก 2 ต้นเป็นรากฐานและวิถีทางสำหรับการดำเนินการใดๆ ในอาณาจักรแห่งวัตถุและจิตวิญญาณ
11. การพัฒนาทางสังคม-เศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและเท่าเทียม: เสาหลักต้นนี้หมายถึงการแสวงหาความสุขสบายทางวัตถุ ซึ่งในเรื่องนี้ความมุ่งมั่นของภูกานที่จะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals) นั้นเป็นไปอย่างแน่วแน่ โดยไม่มองเป้าหมายนี้ว่าเป็นสิ่งที่โดนบังคับจากภายนอก แต่เป็นการประกาศชัดถึงความต้องการแท้จริงของประชาชน และเป็นความปรารถนาที่เราต้องการทำด้วยตนเอง
12. การพัฒนาในด้านนี้ไม่แตกต่างไปจากการพัฒนาในความหมายทั่วไป GNH ไม่ได้ปฏิเสธตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจ แต่คอยควบคุมดูแลการพัฒนาเศรษฐกิจให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น โดยคำนึงถึงด้านจิตวิญญาณ

และวัฒนธรรม ซึ่งก็ต้องขอบคุณความช่วยเหลืออย่างดีจากมิตรประเทศต่างๆ และองค์กรระหว่างประเทศ โดยเฉพาะ UNDP ซึ่งเป็นหุ้นส่วนสำคัญ ที่ทำให้ความสำเร็จของเราเป็นไปอย่างน่าพอใจ โดยจนถึงบัดนี้ก็ยังไม่ทำให้เกิดผลเสียหายต่อด้านอื่นๆ ของชีวิตที่ละเอียดอ่อนกว่า และมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน อย่างไรก็ตามยังมีสิ่งที่ต้องทำอีกมากมาย ชีวิตในชนบทหลายแห่งของภูฏานยังต้องดิ้นรนอยู่ และความสามารถของรัฐก็มีจำกัดในการรับมือกับความท้าทายที่ไม่ธรรมดา จากสภาพภูมิประเทศที่ทุรกันดาร ประชากรที่กระจุกกระจาย และระบบนิเวศอันเปราะบาง

13. ต่อไปนี้จะเป็นตัวชี้วัดทางสังคมเศรษฐกิจเปรียบเทียบระหว่างช่วง 20 ปี ได้แก่ปี 2528 กับปี 2547
- GDP เพิ่มขึ้นจาก 2,392 ดอลลาร์สหรัฐ เป็น 28,542 ดอลลาร์สหรัฐ
 - GDP เฉลี่ยต่อจำนวนประชากรจาก 100 ดอลลาร์สหรัฐ เป็น 834 ดอลลาร์สหรัฐ
 - อัตราเติบโตเฉลี่ยของ GDP ค่อนข้างสม่ำเสมอที่ร้อยละ 6.8
 - ช่วงอายุเฉลี่ยประชากรเมื่อแรกเกิดเพิ่มจาก 45.8 ปี เป็น 66 ปีหรือสูงกว่านั้น
 - อัตราการตายของทารกลดจาก 142 คนเหลือ 60.5 คนจากจำนวน 1,000 คน
 - อัตราการตายของมารดาในการให้กำเนิดทารกลดจาก 717 คนเหลือ 2.55 คนจาก 1,000 คน
 - การครอบคลุมของบริการสาธารณสุขเพิ่มจากร้อยละ 50 เป็นร้อยละ 90

- อัตราการเข้าถึงน้ำประปาของประชากรชนบทเพิ่มจากร้อยละ 14 เป็นร้อยละ 78
- การให้วัคซีนในเด็กทั่วไปครอบคลุมมากกว่าร้อยละ 84
- อัตราการเข้าเรียนหนังสือในโรงเรียนขณะนี้อยู่ที่ร้อยละ 89
- อัตราการรู้หนังสือสูงกว่าร้อยละ 54 เล็กน้อย

14. **การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม:** การที่ภูฏานตั้งอยู่บนเทือกเขาหิมาลัยทำให้การอยู่รอดและโอกาสแห่งความสุขใดๆ ของเรา มีความสัมพันธ์โดยตรงกับธรรมชาติ เราอาศัยอยู่ในระบบนิเวศที่เปราะบางอย่างยิ่ง แต่ก็มีหลากหลายสูง จนถือได้ว่ามีนัยสำคัญในหลากหลายทางชีวภาพของโลก หากเราไม่สามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างกลมกลืน ก็อาจทำให้ในอนาคตประชาชนภูฏานต้องกลายเป็นส่วนหนึ่งในบรรดาผู้ประสบภัยทางสิ่งแวดล้อม ที่ต้องอพยพไปแสวงหาที่ทำกินในแถบที่ราบลุ่มแม่น้ำคงคา-สินธุด้วยความวิตกกังวลต่อปัญหานี้ สมเด็จพระราชาธิบดีจิงทรวงเป็นผู้สนับสนุนอย่างแข็งขัน เกี่ยวกับจริยธรรมด้านสิ่งแวดล้อมมาโดยตลอด ก่อนหน้าที่ประเด็นนี้จะเป็นที่นิยมกันเสียอีก

ขณะนี้ก็มีคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ซึ่งมีอำนาจควบคุมอย่างเข้มแข็งอยู่ในมือ เพื่อรับประกันว่าการตัดสินใจทุกอย่างด้านการพัฒนาโดยรัฐบาล ภาคเอกชน ท้องถิ่น และประชาชนทั่วไปจะไม่ก่อให้เกิดการเสียสมดุลระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ ไม่ว่าในทางใดทางหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การดำเนินการในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาตินั้นยังไม่พอเพียง

15. มีปัจจัยภายนอกมากมายที่ส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดของเรา เช่น ภาวะโลกร้อน นำมาซึ่งสัญญาณอันตรายที่เห็นได้ชัดจากการ

ลดลงของธารน้ำแข็ง ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดและตัวควบคุมทางธรรมชาติของระบบแม่น้ำลำธารของเรา คำทำนายถึงความเป็นไปได้อย่างยิ่งที่ธารน้ำแข็งทั้งหมด (ประมาณ 2,500 แห่ง) ในบริเวณขั้วโลกที่ 3 ซึ่งได้แก่เทือกเขาหิมาลัย จะหมดไปภายในเวลา 30 ถึง 50 ปี เป็นเรื่องน่ากลัวสุดจะประมาณ

16. รายงานล่าสุดของกรมธรณีวิทยาและเหมืองแร่ของเรา ซึ่งได้ศึกษาพฤติกรรมของธารน้ำแข็งมาตั้งแต่ปี 2510 ก็แสดงผลที่ไม่น่ายินดีนัก เนื่องจากไม่เพียงแต่ภูฏานจะสามารถกลายเป็นทะเลทรายอันแห้งแล้งในที่สุดได้ แต่กระบวนการที่จะนำเราไปยังจุดนั้น อาจสร้างหายนะรุนแรงและยาวนาน หุบเขาอันอุดมสมบูรณ์ส่วนใหญ่ของเรา อาจถูกกวาดทำลายโดยการไหลทะลักของน้ำป่าจากทะเลสาบธารน้ำแข็ง ซึ่งก็ไม่ใช่ปรากฏการณ์หายากอีกต่อไปในพื้นที่แถบเทือกเขาต่างๆ ในโลก

ผลกระทบของเหตุการณ์นี้ต่อประชาชน 2,500 ล้านคน ที่อาศัยอยู่สองฝั่งของเทือกเขาหิมาลัย และต่อความปลอดภัยของโลกทั้งหมดนั้น เกินกว่าจะคาดคิดได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขณะนี้ภาวะการขาดแคลนน้ำก็เป็นปัญหาสำคัญอยู่แล้ว จึงไม่เพียงแต่หมู่เกาะมัลดีฟส์เท่านั้นที่จะจมหายไป หากไม่มีการควบคุมและลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลง เช่นเดียวกัน ความเปราะบางของภูฏานต่ออันตรายจากแสงอาทิตย์ที่กีดจากชั้นโอโซนเบาบางลงก็อาจมีสูงกว่ามากเมื่อเทียบกับประเทศที่อยู่ในพื้นที่ต่ำกว่า

17. ภูฏานตระหนักดีถึงความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกประชาคมโลก เราตระหนักถึงผลกระทบจากการกระทำของเรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อประเทศที่อยู่ถัดลงไป เราให้ความมั่นใจแก่ประเทศเพื่อนบ้านโดย

สมัครใจ และรู้สึกพอใจต่อบทบาทสนับสนุนการลดปริมาณคาร์บอนของโลก ด้วยเหตุนี้ ภูมิภาคจึงมีบทบาทกระตือรือร้นในเวทีระหว่างประเทศต่างๆ ที่มีการหารือเรื่องสิ่งแวดล้อม เราทุกคนจำเป็นต้องทำอะไรบางอย่างที่จะต้องตระหนักว่าโลกเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีอายุขัย ต้องพุ่มพกรักษา เราจำเป็นต้องทำอะไรบางอย่างที่จะต้องเข้าใจว่าทรัพยากรธรรมชาติอันจำกัดของเรา กำลังหมดลง ในขณะที่เวทย์มนตร์ของธรรมชาติในการสร้างและซ่อมแซมสิ่งที่สามารถสร้างใหม่ได้ ก็เสื่อมถอยลงเช่นกัน

18. ทุกวันนี้ภูมิภาคมีความเชี่ยวชาญยิ่งกว่าที่เคยเป็นมาเท่าที่จำความได้แม้แต่ธรรมเนียมการทำการเกษตรและเลี้ยงสัตว์แบบดั้งเดิม ที่ไม่เป็นผลดีต่อสิ่งแวดล้อมก็ได้เลิกราไป แม้จะมีความท้าทายเกิดขึ้นก็ตาม เช่น ขณะที่เราประสบความสำเร็จในการยุติการตัดไม้เผาป่าเพื่อทำฟืนหุงต้ม เลี้ยงสัตว์ได้เกือบสมบูรณ์ แต่ข้าพเจ้าก็ตระหนักอย่างยิ่งว่าเมื่อไม่นานมานี้ ในขณะที่เดินทางผ่านทางตะวันออกของภูมิภาค แล้วพบร่องรอยป่าสนเขตอบอุ่นถูกเผาทำลายไปเป็นบริเวณกว้าง โดยชาวนาที่ทำอาชีพสกัดน้ำมันตะไคร้ โดยไม่สามารถจับกุมผู้กระทำผิดได้
19. เรากำหนดพื้นที่ราวร้อยละ 26 ของพื้นที่เป็น “เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า” ซึ่งโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UNEP) และกองทุนสัตว์ป่าโลก (WWF) ให้คะแนนสูงแก่ภูมิภาคสำหรับเรื่องนโยบายและการดำเนินการของเรา สมเด็จพระราชาธิบดีและประชาชนภูมิภาคได้รับรางวัลสิ่งแวดล้อมจากองค์การสหประชาชาติประจำปี 2548 จากการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ครอบคลุมถึงร้อยละ 72 ของประเทศในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีคนเรียกภูมิภาคว่าเป็นจุดฝังเข็มในร่างกายอันมหัศจรรย์แห่งโลกของเราที่กำลังเผชิญความเจ็บไข้ได้ป่วยอยู่

20. **การอนุรักษ์และเสริมสร้างวัฒนธรรม:** GNH ถือเป็นแนวทางเชิงวัฒนธรรมที่ไม่ทอดทิ้งการพัฒนาเศรษฐกิจ เสาหลักต้นนี้แสดงถึงมิติด้านจิตวิญญาณของการพัฒนาในความหมายกว้าง และเนื่องจากประเด็นนี้มีความสำคัญน้อยที่สุดในบรรดาปัญหาต่างๆ ของโลก ข้าพเจ้าจึงอยากใช้เวลาในเรื่องนี้มากกว่าในเรื่องอื่นเล็กน้อยแต่ก่อนจะถึงจุดนั้น UNDP ควรได้รับคำชมเชยในการจัดทำรายงานอันดีเยี่ยมในปี 2547 โดยให้ความสำคัญอย่างมากแก่เรื่องวัฒนธรรม ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่ารายงานฉบับนี้ได้กระตุ้นให้วัฒนธรรมกลายเป็นประเด็นหรือและได้รับความสำคัญขึ้นอย่างมาก
21. มีคำจำกัดความมากมายสำหรับคำว่าวัฒนธรรม หากมองวัฒนธรรมในฐานะสิ่งที่ประกอบไปด้วยค่านิยม การแสดงออก และธรรมเนียมปฏิบัติ ทั้งในช่วงเวลาหนึ่งๆ และที่เปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมก็เป็นสิ่งที่รุ่งแต่่งขึ้นโดยมนุษย์ เพื่อสร้างสรรค์สังคมให้มั่นคง ก้าวหน้า แต่ไม่ใช่ว่าวัฒนธรรมประเพณีทุกอย่างจะเป็นประโยชน์ทั้งหมด มีธรรมเนียมปฏิบัติที่บ่อนทำลายตนเอง เอาไรต์เอาเปรียบ ไร้เหตุผลและยังคงอยู่โดยผ่านกาลเวลามาได้ (ซึ่งมีระบุไว้ในรายงาน UNDP) อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมก็ให้กรอบศีลธรรมและจริยธรรมซึ่งปัจเจกชนและสังคมโดยส่วนรวม สามารถใช้เป็นวิถีทางที่จะช่วยกันนำไปสู่การพัฒนามนุษย์ที่แท้จริง แม้แต่ความเชื่อถือโศกลาง บ่อยครั้งจะดูไร้สาระ แต่อย่างน้อยก็มีบทบาทในการเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจและอารมณ์
22. คุณสมบัติต่างๆ ของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นความเมตตา ความรัก ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การให้อภัย ความมีน้ำใจ เกียรติยศ การเสียสละ และความเจียมตน ต่างกำลังถูกกัดเซาะโดยสนิมที่เกิดจากความโลภ

และตัดหา คุณสมบัติเหล่านี้ควรนำกลับมาเป็นค่านิยมในกระแสหลัก แต่มีใช้จะนำมาวัดค่าด้วยเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ คุณสมบัติเหล่านี้เป็นส่วนผสมที่ทำให้สังคมมีความหมาย มีความเอาใจใส่กัน และดำเนินต่อไปได้ ข้าพเจ้าลำบากใจที่จะยอมรับว่าการพัฒนามนุษย์เป็นเพียงมุมมองของปัจเจกชน และเป็นเรื่องของ ‘การเพิ่มทางเลือกที่จะทำและจะเป็นในสิ่งที่เราต้องการ’ โดยไม่มีการเชื่อมโยงคุณสมบัติเหล่านี้เข้าสู่ประโยชน์ทางสังคมที่กว้างขึ้น ข้าพเจ้าก็ได้พูดถึงค่านิยมทางศาสนาหรือชุมชนในความหมายแคบ แน่แน่นอนว่าการพัฒนามนุษย์ย่อมมีบทบาทต่อการยกระดับคุณค่าทางสังคมของปัจเจกชน ให้สามารถต่อต้านความเห็นแก่ตัว ความว้าเหว และปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลกระทบต่อเพื่อนมนุษย์เป็นจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ควรหรือไม่ ที่จะให้มีการบ่มเพาะขัดเกลาปัญญาหยั่งรู้ ทักษะการคิด และการมีส่วนร่วมในสังคม เพื่อช่วยทำให้ปัจเจกชนเป็นประโยชน์และมีประสิทธิภาพ สามารถแสวงหาและค้นพบความสุขได้

23. โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ชอบการรวมกลุ่ม เป็นการฟื้นฟูธรรมชาติหากจะส่งเสริมการอยู่แยกกัน ให้มีอิสระเสรีจนเกินขีด และพึ่งพาตนเองในทุกๆ ด้าน เช่นเดียวกับที่อารยธรรมไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยปราศจากปัจเจกชน ชะตากรรมของปัจเจกชนและมนุษยชาติจะเป็นอย่างไร หากปราศจากสังคม ด้วยเหตุนี้ จึงต้องมีการวางกรอบสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ซึ่งจะต้องถูกจำกัดไว้แต่พอควร ด้วยหน้าที่และความรับผิดชอบไม่เพียงแต่ที่ระบุไว้ตามกฎหมายเท่านั้น มิฉะนั้นแล้วก็จะกลายเป็นสิทธิที่หลอกลวงและเป็นอันตรายในตัวเอง เทียบเท่ากับการผสมสูตรสำหรับความแตกแยกและไร้ประสิทธิภาพทางสังคม ซึ่งปรากฏสัญญาณให้เห็นบ้างแล้ว

24. สถาบัน ขนบธรรมเนียม เอกลักษณ์ การแสดงออก และความสัมพันธ์ เป็นเส้นใย ลวดลาย และสีสันที่ถักทอขึ้นเป็นสังคม และวรรณของสีนี้เอง ที่ทำให้เกิดความแตกต่างที่ไม่ได้สร้างขึ้นโดยธรรมชาติ เกิดความหลากหลายและผสมผสานที่เราจะต้องทะนุถนอม สิ่งเหล่านี้ทำให้เราต่างจากสัตว์ และเป็นหลักฐานพิสูจน์ถึงอารยธรรมของเรา ดังนั้น เมื่อมีการนำเอารอบปฏิบัติทางวัฒนธรรม เข้ามาโยงกับการขาดเสรีภาพและอิสระในการเลือก ข้าพเจ้าก็รู้สึกได้ว่าจะต้องมีความระมัดระวังในเรื่องนี้อย่างมาก
25. มีความขัดแย้งในการสั่งสอนที่ต่อต้านกรอบปฏิบัติ กับการส่งเสริมกฎหมายอยู่ในขณะเดียวกัน การเน้นใช้กฎหมายมากเกินไปในการควบคุมรูปแบบความสัมพันธ์และการกระทำต่างๆ ของมนุษย์โดยรัฐ โดยทำให้เกิดต้นทุนด้านค่านิยมทางสังคมและขนบธรรมเนียมนั้น ในความคิดของข้าพเจ้าแล้วเป็นการที่รัฐใช้กำลังบังคับใช้กรอบปฏิบัติ เป็นการลดคุณค่าของความรับผิดชอบต่อสังคมโดยสมัครใจ อันเกิดจากการเคารพและเชื่อถือในค่านิยมของสังคมเอง ข้าพเจ้ารู้สึกสงสัยอยู่บ่อยครั้งว่า ความจำเป็นและการใช้ชีวิตสังคมที่ลดน้อยลง อาจเป็นผลจากกฎหมายที่ยืดยาวและยืดหยุ่นต่างๆ นั้นเอง ดูสมเหตุผลที่จะเพิ่มความแข็งแกร่งให้แก่ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่ผู้แต่งงานมีครอบครัวจะต้องทำดีต่อกันคู่สมรสและบุตร เนื่องจากเห็นถึงคุณค่าการกระทำ และต้องการมีความสุขจากการกระทำนั้น มากกว่าที่จะเห็นพวกเขาต้องทำเช่นนี้เนื่องจากกฎหมายบังคับไว้โดยมีบทลงโทษรุนแรงหากฝ่าฝืน
26. กฎหมายได้ให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมมาก และเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดทั้งจากภายนอกและภายใน เราตระหนักดีถึงภัยคุกคามต่างๆ ที่เราเผชิญจากการเป็นชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวโดดเด่น แต่เราก็ไม่มองข้าม

ความจำเป็นที่จะต้องเติบโตขึ้นอย่างสังคมเปิดด้วย เราจะต้องเปลี่ยนแปลง แม้จะได้เปลี่ยนมาแล้วก็ตาม เพื่อที่จะร่วมเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลก นอกจากนี้ เราต้องแน่ใจว่าเราได้เลือกอนุรักษ์ ยกเลิก เปลี่ยนแปลง และประยุกต์วิถีชีวิตต่างๆ อย่างระมัดระวัง และตระหนักรู้ อยู่ตลอดที่จะทำให้ประชาชนมีอิสระและสามารถที่จะเลือกเช่นนี้ได้

27. นำยินดีที่จะกล่าวว่าการที่ภูฏานได้รับความสนใจในฐานะจุดหมายทางวัฒนธรรม และการที่คนภายนอกชื่นชมวิถีชีวิตและการแสดงออกของเรานั้นเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง สิ่งนี้ช่วยเพิ่มความมั่นใจให้แก่เรา และเป็นเหตุผลให้เรายังยึดถือสิ่งที่หาไม่แล้วจะสูญหายไป
28. ค่านิยมพื้นฐานของมนุษย์จะยังได้รับการส่งเสริมต่อไปในโรงเรียนควบคู่กับค่านิยมทางศาสนา ค่านิยมเรื่องครอบครัวขยายนั้นได้รับความสำคัญยิ่งในร่างรัฐธรรมนูญชาวกูฏานนั้นยังมีความเรียบง่ายอยู่มาก ศาสนามีบทบาทสำคัญในชีวิตพวกเขา และสัญญาชาติญาณการแสวงหาความสุขก็มีอยู่สูง แม้ว่าจะไม่ถูกต้องที่จะกล่าวว่าพุทธศาสนาสามารถอำนวยความสะดวกได้ดีที่สุด แต่ก็เป็นความจริง หากพูดว่าวัฒนธรรมเชิงพุทธของเรามีความสำคัญ ต่อการที่เราเลือกความสุขเป็นเป้าหมายของกระบวนการพัฒนา トラบเท่าที่วัฒนธรรมยังคงเป็นแรงขับเคลื่อน และมีความสำคัญต่อการพัฒนา ข้าพเจ้าเชื่อว่าภูฏานจะยังคงอยู่ในวิถีทางสู่ความสุขได้ อย่างไรก็ตาม ความท้าทายของเรามีอยู่มากและเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งเสาหลักต้นนี้เองที่จะต้องมีความหนักแน่นยิ่งที่สุดเพื่อรองรับภาระที่เพิ่มทวีขึ้น
29. **หลักการภิบาล:** เจือนไขสำคัญที่สุดที่จะได้มาซึ่งความสุขคือ “ธรรมภิบาล” หากขาดสิ่งนี้ไป เสาหลักที่เหลืออีก 3 ต้นก็จะไม่สามารถยืนหยัดอยู่ได้ ข้าพเจ้าเชื่อว่าเรื่องนี้ได้มีการเน้นย้ำและวิพากษ์

กันอย่างเพียงพอ และทั่วทุกประเทศต่างก็กำลังถูกผลักดันให้เข้าสู่ระบบประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลโดยประชาคมโลก ไม่ว่าจะเต็มใจหรือไม่ก็ตาม

30. ในกรณีของภูฏาน สมเด็จพระราชาธิบดีทรงเป็นต้นธารแห่งการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีทั้งปวง รวมถึงสร้างองค์การประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนขึ้นอย่างเป็นระบบตั้งแต่ปี 2524 โดยลงไปถึงระดับตำบลและหมู่บ้าน ผ่านนโยบายการกระจายอำนาจ ขณะนี้ ภูฏานพร้อมที่จะก้าวสู่การเป็นประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์แล้ว นั่นคือการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ซึ่งขณะนี้ร่างรัฐธรรมนูญได้อยู่ในมือของประชาชนภูฏานทุกคน
31. ความเชื่อมั่นที่ข้าพเจ้ามีต่อผลสำเร็จครั้งนี้ ตั้งอยู่บนรากฐานของแนวปฏิบัติแบบประชาธิปไตย ที่เราปรารถนาเป็นเวลา 25 ปี ประชาชนรู้เป็นอย่างดีว่าจะต้องใช้สิทธิของตนผ่านการลงคะแนนเสียงอย่างไร ซึ่งภาวะแวดล้อมอันสงบสุขและช่วงเวลานี้ก็ช่วยเอื้ออำนวยอย่างที่สุด
32. โดยสรุปแล้ว GNH ก็คือแนวทางการพัฒนาที่มีสมดุลและมองในภาพรวม มีพื้นฐานอยู่บนความเชื่อที่ว่ามนุษย์ย่อมต้องการแสวงหาความสุขโดยธรรมชาติ และความสุขก็เป็นสิ่งที่ประชาชนทุกคนปรารถนามากที่สุดสำหรับชาวภูฏานแล้ว การมีจิตสำนึกทางวัฒนธรรม สัจจตญาณการแสวงหาความสุข เป็นตัวขับเคลื่อนเช่นเดียวกับคนอื่นๆ ความแตกต่างเพียงอย่างเดียวระหว่างภูฏานกับคนอื่นก็คือ เราไม่ได้มองว่าเป็นเพียงการเดินทางสู่อุดมคติเท่านั้น แต่เรายังยกระดับจิตสำนึกของประชาชน ย้ำเตือนให้พวกเขาไม่ลืมว่า มีสิ่งสำคัญในชีวิตมากกว่าการสั่งสมความมั่งคั่ง ซึ่งในท้ายที่สุดแล้วก็เพียงเพียงพอเท่านั้น

33. นอกจากนี้ เรายังหวังที่จะเรียนรู้จากการวิพากษ์ที่ดำเนินอยู่ในนี้ มีบทความและหนังสือเกี่ยวกับประเด็นนี้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ นักวิชาการที่ค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้เดินทางมาเยือนภูฏานตั้งแต่การประชุมนานาชาติเรื่อง GNH ครั้งแรก ในขณะที่การประชุมครั้งที่ 2 จะมีขึ้นที่แคนาดาในเดือนมิถุนายน 2548 ซึ่งเราก็หวังว่าการที่การเดินทางสู่การค้นหาร่วมกันนี้ได้รับความสนใจมากขึ้น และจะมีแนวคิดและเหตุผลมากขึ้นด้วยว่า

เหตุใด GNH จึงควรเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนามนุษย์

ภาคผนวก ข

กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนา
ชีวิตด้วยความสุขมวลรวมประชาชาติ
แทนผลิตภัณฑั้มวลรวมประชาชาติ¹

ศ.นพ.ประเวศ วะสี

(ถอดความจากปาฐกถา แสดงในที่ประชุมสัมมนา
“ความสุขมวลรวมประชาชาติในบริบทของเอเชีย...
สารจากภูฐาน” ณ สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย
24 กันยายน พ.ศ.2547)

¹ การประชุม/ประชุมตัวชี้วัดความสุขมวลรวมประชาชาติ 29 มิถุนายน 2549 (ภูฐาน)

ความริเริ่มของภูฏาน

พวกเราชื่นชมกับความริเริ่มเรื่องความสุขมวลรวมประชาชาติ (GNH-Gross National Happiness) ของภูฏานอย่างมาก โดยเฉพาะพระราชกฤษฎีกาของพระราชาธิบดีที่ว่า “ความสุขมวลรวมประชาชาติสำคัญยิ่งกว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ” ในสองทศวรรษที่ผ่านมา แม้ว่าแนวโน้มการพัฒนาของโลกได้กำหนดทิศทางไว้ที่เรื่องเงินตรา แต่รัฐบาลภูฏานก็พยายามเข้าใจและดำเนินนโยบายสำคัญข้อนี้ให้เป็นผลสำเร็จ สิ่งที่เราเห็นได้ชัดเจนอย่างยิ่งคือภูฏานระมัดระวังมากที่จะไม่ปล่อยให้ความโลภอันรุนแรงมาขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศ ยกตัวอย่างเช่น รัฐบาลภูฏานได้มีนโยบายและการปฏิบัติเพื่อจัดสมดุลระหว่างรายได้ด้านการท่องเที่ยวที่มีความต้องการและการขยายตัวกับผลกระทบที่ไม่น่าพึงใจทางวัฒนธรรมและนิเวศวิทยา

ในการประชุมระหว่างประเทศเรื่องความสุขมวลรวมประชาชาติที่เมืองอิมพู เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2547 นานาประเทศต่างก็สนใจเรื่องความสุขมวลรวมประชาชาติเพิ่มขึ้นเป็นอันมาก เนื่องจากผลกระทบในเชิงลบของการพัฒนาที่กำหนดทิศทางไว้ที่เรื่องเงินตราหรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติมีมากขึ้น โลกจึงต้องการกระบวนการทัศน์ใหม่ในการพัฒนาการประชุมซึ่งจัดตามมาที่กรุงเทพฯ ในเดือนกันยายน พ.ศ.2547 จึงควรเป็นโอกาสในการแสวงหารูปแบบใหม่ของการพัฒนา แต่ประเทศไทยยังคงกล่าวถึงผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP-Gross Domestic Product) มากกว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP-Gross National Product) ในข้อเขียนนี้จึงขอใช้คำว่าความสุขมวลรวมภายในประเทศ (GDH : Gross Domestic Happiness) แทนคำว่าความสุขมวลรวมประชาชาติ

ตามกฎของอิทัปปัจจยตาอันเลื่องชื่อของพุทธศาสนา ทุกสิ่งเชื่อมโยงกันในลักษณะพลวัตโดยปราศจากจุดเริ่มต้นอันแท้จริงและจุดจบอันแท้จริงในการคิดถึงธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นวงจร ก็ไม่มีจุดเริ่มต้นและไม่มีจุดจบเช่นกัน

สิ่งต่าง ๆ เคลื่อนไหวไปอย่างไร้จุดแต่มีแนวโน้มว่าจะคงดุลยภาพไว้ได้ ความคิดเห็นในเรื่องความก้าวหน้าเป็นสิ่งที่ใหม่ซึ่งมาพร้อมกับเงินตราและยุคอุตสาหกรรม ความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องเป็นการผลักดันอย่างโดด ๆ ในทางเดียวและไร้บริบท ดังนั้นจึงทำให้เกิดการทำลายดุลยภาพของทุกสิ่ง

นั่นคือสิ่งที่การพัฒนาผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศก่อให้เกิดขึ้น ทรัพยากรถูกสูบและแปรเปลี่ยนไปเป็นเงินตรา แต่ทว่าเงินตราไม่มีจุดจบสิ้นดังนั้นการสูบทรัพยากรก็เป็นเช่นเดียวกัน ทรัพยากรทางธรรมชาติ วัฒนธรรม สังคมและจิตวิญญาณจึงถูกแปรเป็นการเพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศอย่างไร้จุด ขอบเขตของมนุษย์ สังคมและนิเวศจึงเกิดความยุ่งเหยิงตามมา

เงินตรากับความไม่เท่าเทียม

การพัฒนาซึ่งกำหนดทิศทางไว้ที่เงินตราก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมอย่างรุนแรงไปทั่วโลกทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ชาวอเมริกันที่มั่งคั่งมากที่สุดเพียงไม่กี่ร้อยคนมีเงินมากกว่าเงินของประชากรกว่า 2,000 บาท ล้านคนของโลกรวมกัน บริษัทข้ามชาติอาจจะมีเงินทุนมากกว่าเงินทุนของประเทศกำลังพัฒนาหลาย ๆ ประเทศรวมกันเสียอีก เงินจำนวนมหาศาลหมุนเวียนไปทั่วทั้งโลกในอัตราเร็วเท่ากับความเร็วของแสง แต่เงินจำนวนมหาศาลนี้ทำหน้าที่ทางเศรษฐกิจเพียง 0.2 % เท่านั้น ส่วนที่เหลือทำหน้าที่

เพียงแสวงหาโอกาสที่จะดูเงินให้ได้มากยิ่งขึ้นจากประชากรทั่วโลก ซึ่งมีเงินน้อยกว่า มีข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์น้อยกว่า

เงินคืออำนาจ แต่อำนาจนี้มีความไม่เท่าเทียมอย่างรุนแรง ซึ่งสิ่งนี้ทำลายเกียรติภูมิและคุณค่าของมนุษย์ ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมทางสังคมความขัดแย้ง ความรุนแรงและสงคราม ลัทธิวัตถุนิยมและบริโภคนิยมทำให้เกิดวิกฤตทางจิตวิญญาณและศีลธรรมเสื่อมทราม วิกฤตทางนิเวศวิทยาซึ่งรวมถึงการทำลายล้างป่าไม้อย่างรวดเร็ว มลพิษทางสารเคมี ภาวะเรือนกระจกและความเสื่อมโทรมของชั้นโอโซน ทำให้เกิดวิกฤตขึ้นทั่วโลกดังที่เป็นอยู่ ซึ่งบางคนกล่าวว่าการฆาตกรรมชาติได้ถึงขั้นวิบัติแล้ว

จากระบบเศรษฐกิจและข้อมูลข่าวสารในปัจจุบัน ทำให้โลกถูกโยงโย่เข้าเป็นระบบที่สลับซับซ้อน ซึ่งภายใต้ระบบอันสลับซับซ้อน เหตุอุบัติเล็กๆ ใดๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นไม่ว่าแห่งใดในระบบ ก็สามารถก่อให้เกิดผลกระทบอย่างใหญ่หลวงอย่างไม่น่าเชื่อขึ้นที่ไหนสักแห่งได้ดังที่เรียกขานกันว่า “ปรากฏการณ์ผีเสื้อ” ซึ่งปรากฏการณ์แบบนี้เรียกได้ว่าเป็นภาวะยุ่งเหยิง ดังนั้นเมื่อเงินจำนวนมหาศาลเคลื่อนตัวไปทั่วโลกด้วยอัตราเร็วเท่าแสง พร้อมกับความโกลาหลไม่มีขอบเขตประชากรโลก จึงทำให้เกิดภาวะยุ่งเหยิงซ้ำซากขึ้นอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่ระบบของมนุษย์ไม่ได้ถูกสร้างขึ้นให้จัดการเก็บโลกที่ยุ่งเหยิงในระดับดังกล่าว มนุษยชาติจึงถูกผลักเข้าสู่วิกฤต ความเครียดของมนุษย์ก็เป็นอาการเบื้องต้นของความล้มเหลวที่จะจัดการกับวิกฤตการณ์

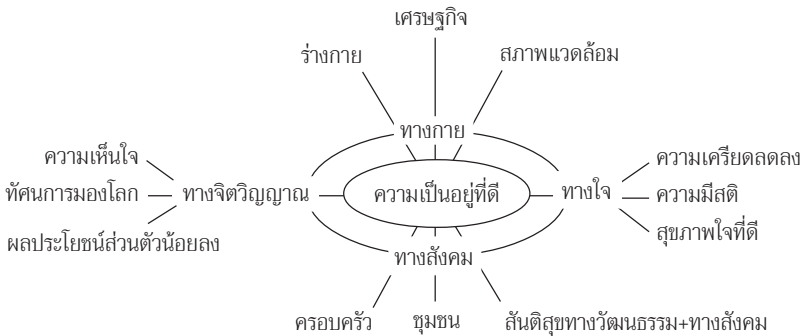
มนุษยชาติไม่อาจอยู่อาศัยอย่างเป็นสุขกับรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งกำหนดทิศทางไว้ที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติดังปัจจุบันได้อีกต่อไป เราจึงควรแสวงหาความสุขหรือการพัฒนาซึ่งกำหนดทิศทางไว้ที่ความอยู่ดีมีสุขนี่คือเหตุผลว่าทำไมความริเริ่มในการพัฒนาความสุขมวลรวมประชาชาติของภูฏานจึงสำคัญอย่างยิ่ง

การพัฒนาซึ่งกำหนดทิศทางไว้ที่ความสุขมวลรวมภายในประเทศ

ความสุขประกอบด้วยองค์ประกอบของความเป็นอยู่ที่ดีดังนี้

- ความเป็นอยู่ที่ดีทางกาย
- ความเป็นอยู่ที่ดีทางใจ
- ความเป็นอยู่ที่ดีทางสังคม
- ความเป็นอยู่ที่ดีทางจิตวิญญาณ

ภาพ องค์ประกอบของความเป็นอยู่ที่ดี 4 ประการ

ความสุขหรือความเป็นอยู่ที่ดีเกิดขึ้นจากการพัฒนาทางกายทางใจ ทางสังคมและจิตวิญญาณในลักษณะบูรณาการ มิใช่เพียงเงินตราเท่านั้น เรา อาจพัฒนาดัชนีชี้วัดความสุขมวลรวมภายในประเทศขึ้นมาจากตัวแบบการ พัฒนาแบบบูรณาการนี้ และควรจะใช้ความสุขมวลรวมภายในประเทศชี้วัด การพัฒนาแทนที่จะใช้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ

การเปรียบเทียบลักษณะของ GDP กับ GDH

ตัวแบบการพัฒนาซึ่งกำหนดทิศทางไว้ที่ GDP กับกำหนดทิศทางไว้ ที่ GDH มีลักษณะที่แตกต่างกัน ซึ่งสรุปไว้แล้วในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบระหว่างลักษณะของตัวแบบการพัฒนา GDP กับ GDH

GDP	GDH
1. ทุนที่เป็นตัวเงิน	ทุนมนุษย์และสังคม
2. การแข่งขันอย่างเสรี	การอยู่ร่วมกัน
3. การค้าอย่างเสรี	การแลกเปลี่ยนแบบเลือกเฟ้น
4. ทำให้เกิดการบริโภค	ความพอเพียง,การออม
5. ลัทธิวัตถุนิยม	การพัฒนาทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณ
6. การไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
7. การพัฒนาแบบไม่สมดุล	การพัฒนาแบบมีสมดุล

เราสามารถศึกษารายละเอียดของลักษณะการพัฒนาที่แตกต่างกัน เหล่านี้ได้ดีมากแต่จะหยิบยกมาถกในที่นี้น้อยที่สุด จากการเปรียบเทียบ ตามตาราง เห็นได้ชัดเจนว่าแบบไหนที่ทำลายมากกว่าและแบบไหนที่ สร้างสรรค์มากกว่า

ตัวแบบ GDP เน้นที่การหมุนเวียนของเงินตราอย่างเสรี แต่ “การหมุนเวียนอย่างเสรี” ทางชีวภาพเป็นการทำลายชีวิต เซลล์เป็นหน่วยพื้นฐานของชีวิต ถ้าเซลล์ปล่อยให้ทุกอย่างหมุนเวียนผ่านมันไปได้อย่างเสรีมันก็จะตาย เซลล์ก็แลกเปลี่ยนกับสิ่งแวดล้อมแต่เป็นไปในลักษณะที่คัดสรรเพื่อคงรักษาอัตลักษณ์หรือคุณภาพของมันไว้

ตัวแบบการเติบโตทางเศรษฐกิจต้องอาศัยการกระตุ้นการบริโภคอย่างต่อเนื่อง เมื่อต้องการจะทำให้เกิดการบริโภคเพิ่มขึ้น ระบบเศรษฐกิจแบบตลาดจึงดำเนินการด้านการตลาดที่เป็นไปได้ทุกอย่าง การไปปิด การใช้การโฆษณาที่เชื่อมโยงกับเรื่องเพศ สนับสนุนกิเลสให้ถึงขีดสุด ซึ่งเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกับการให้คุณค่าแก่การทำงานหนักและการอดออมตามจารีตนิยมลัทธิบริโภคนิยม ซึ่งเชื่อมโยงกับตัวแบบการเติบโตทางเศรษฐกิจนี้ ก่อให้เกิดปัญหาศีลธรรมตกต่ำ ความไม่ยั่งยืน รวมทั้งวิกฤตทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณขึ้น

เศรษฐกิจแบบพอเพียงกับระบบเศรษฐกิจชุมชนในประเทศไทย

ประเทศไทยได้รับเอกราชพัฒนาเศรษฐกิจแบบสมัยใหม่หรือตัวแบบซึ่งเน้นที่เงินตรามาครึ่งศตวรรษแล้ว ผลที่ตามมาคือในด้านหนึ่งทำให้เกิดการทำให้ทันสมัยขึ้น แต่ในอีกด้านหนึ่งก็ก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบดังที่ได้อธิบายไว้แล้วข้างต้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จึงได้ทรงแนะถึง “เศรษฐกิจแบบพอเพียง” ซึ่งมีลักษณะทุกประการของ GDH ตามที่ระบุไว้ในตารางที่ 1 แฝงอยู่ด้วย ความพอเพียงได้ รวมทุกมิติทั้งทางใจ กาย สังคม เศรษฐกิจ นิเวศวิทยาเข้าไว้เป็นหนึ่งเดียวในลักษณะที่มีบูรณาการ ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาได้อย่างมีสมดุลและมีความสุข

ระยะเวลา 50 ปีที่ผ่านมา รัฐบาลได้กำหนดกะเกณฑ์ระบบเกษตรกรรมแผนใหม่ขึ้นโดยเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจหรือพืชเชิงเดี่ยว ซึ่งก่อให้เกิดความหายนะแต่สิ่งแวดล้อม รวมทั้งระบบเศรษฐกิจและชีวิตของสังคมของเกษตรกรระบบเศรษฐกิจชนบทที่ล้มเหลวทำให้เกิด...การอพยพสู่เมืองเพิ่มขึ้น ชุมชนแออัดในเมืองใหญ่ อาชญากรรม โสเภณี ยาเสพติด เอดส์ และความเจ็บป่วยอื่น ๆ ในสังคม

อย่างไรก็ดี สัญญาณของการเปลี่ยนแปลงก็ปรากฏขึ้นแล้ว

เกษตรกรบางส่วนไม่ได้เชื่อฟังรัฐบาลเกี่ยวกับการเพาะปลูกพืชเชิงเดี่ยว บางคนก็รื้อฟื้นทำการเกษตรแบบบูรณาการขึ้น ซึ่งการทำเกษตรแบบบูรณาการทำให้เกิดความพอเพียง ความสุข และความรุนแรงก็มีน้อยลง เกษตรกรจึงทำการเกษตรประเภทนี้มากขึ้น ๆ ทุกที่ ชาวบ้านราว 1,000 ตำบลกำลังทำการวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมของระบบเศรษฐกิจชุมชนเมื่อลงมือกระทำแล้วก็เข้าใจได้ว่าเหตุใดพวกเขาจึงยากจน พวกเขาจึงใช้ผลจากการวิจัยมาร่างแผนหลักในการพัฒนาแบบบูรณาการของชุมชนขึ้น กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาช่วยให้พวกเขาหลุดพ้นจากความยากจน พื้นฟูชีวิตชุมชนที่มีความสมดุลขึ้นมาได้ จึงมีความสุขกันอย่างเปี่ยมล้น ชาวบ้านเองได้จัดทำ “แผนหลักของชุมชนเครือข่าย 4 ภาค” ขึ้น เพื่อส่งเสริมการเคลื่อนไหวไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนา องค์กรหลายแห่งที่กำลังหนุนช่วยความริเริ่มของชาวบ้าน องค์กรเหล่านี้รวมถึง สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สถาบันพัฒนาท้องถิ่น สถาบันเพื่อวิสาหกิจชุมชนที่มีมูลนิธิหมู่บ้านเป็นเจ้าของร่วมการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย และสำนักงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กองทุนสุขภาพไทยและคณะกรรมการสำนักงานการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แม้ว่ารัฐบาลยังคงก้าวไปในทิศทางที่ใช้ GDP เป็นตัวนำอย่างแข็งขัน แต่แนวพระราชดำริที่ขึ้นำเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และขบวนการเศรษฐกิจชุมชนที่กำลังประสบความสำเร็จมากขึ้น ซึ่งเวลาจะช่วยพิสูจน์ว่าขณะที่การพัฒนาแบบที่ใช้ GDP เป็นตัวนำกำลังวิ่งเข้าหาวิกฤตมากขึ้น ๆ ทุกที การพัฒนาแบบที่ใช้ GDH เป็นตัวนำจะขยายตัวที่ละน้อย ๆ อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

อนาคต

เราควรส่งเสริมกระบวนการทัศน์ใหม่ในการพัฒนาที่ใช้ GDH ทดแทน GDP ซึ่งอาจรวมถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ส่งเสริมความเข้าใจและวัตถุประสงค์พื้นฐานผ่านวิธีการหลายรูปแบบให้มากขึ้น ซึ่งรวมถึงการเผยแพร่เอกสาร จัดการประชุม การเยี่ยมชม เยือนสถานที่ปฏิบัติการ การรายงานของสื่อมวลชน
2. ส่งเสริมและสนับสนุนช่วยเหลือความริเริ่มด้านการพัฒนาแบบบูรณาการของชุมชน
3. ในแต่ละท้องถิ่นต้องมีกลไกในรูปขององค์กรแบบต่าง ๆ เพื่อหนุนช่วยระบบเศรษฐกิจพอเพียงและขบวนการเศรษฐกิจชุมชน
4. ควรจะพัฒนาและใช้ดัชนีชี้วัด GDH เพื่อเฝ้าดูความเจริญก้าวหน้าโดยท้ายที่สุดก็ใช้แทน GDP
5. ควรกระทำการวิจัยการพัฒนาแบบที่ใช้ GDH เป็นตัวนำในหลากหลายมิติและนำผลลัพธ์ไปใช้เพื่อขึ้นำการเคลื่อนไหวในภายหน้า
6. ควรส่งเสริมจิตวิญญาณสากลของ GNH ผ่านการประชุมระหว่างประเทศอย่างเช่นการประชุมครั้งนี้

7. ควรจะท้าทายให้พรรคการเมืองยอมรับตัวแบบการพัฒนา GNH เป็นแบบแผนทางการเมือง

8. กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาคือการใช้ GNH แทน GNP ต้องเป็นจิตสำนึกแบบใหม่ของมนุษยชาติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขแทนการเกลียดชัง การแข่งขันและการทำลายล้างที่แพร่หลายอยู่ในปัจจุบัน

ภาคผนวก ค

ฐานคิดจิตสำนึกและความหวังของคนไทย

พระครูใบฎีกาชุกุล อมรปญฺโญ
(หลวงตาแฮร์ พนธพรพัฒนา)

1. เยาวชนไทยที่ควรที่จะเป็นที่พึ่งพาอาศัยของคนไทยในภายภาคหน้า...อันจะเป็นยุคแห่งการสร้างสรรค์ คุณงาม ความดีที่ยิ่งใหญ่ ของชาวโลก...
2. คนไทยเราควรจะได้เป็นแบบอย่างของมนุษยชาติที่ประกอบไปด้วย คุณธรรม คุณภาพ คุณประโยชน์เป็นผู้ที่มีความอดทน กล้าหาญ เสียสละ ยอมตาย โดยไม่ทิ้ง ศีลธรรม หรือคุณธรรมของแต่ละศาสนา
3. คนไทยควรที่จะมีความกตัญญูรู้คุณ ของบุพการี ผืนแผ่นดินถิ่นเกิด และ พุ่มเมฆความคิดนึกสติปัญญา เพื่อรักษาทรัพย์สมบัติของชาวโบก และ

เดินตามแนวทางนโยบายแห่งความประนีประนอม การให้อภัยไม่เอาผิด พยาบาทของเวรกัน โดยมีหลักการดำเนินชีวิตอยู่บนฐานของเศรษฐกิจพอเพียงพึ่งตนเอง และช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างมีศักดิ์ศรี...

4. คนไทยเราต้องเป็นคนใจกว้าง มีวิสัยทัศน์ในการเป็นผู้นำคนในทุก ๆ ระดับ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยใจเป็นธรรม มีเมตตากรุณา มุทิตา อุเบกขา และให้โอกาสดูแลผู้ตกทุกข์ได้ยาก โดยไม่เห็นแก่อามิสสินจ้าง รางวัล หรือพรรคพวกของตน...โดยคำนึงถึงหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายที่พึงกระทำ อันจะเป็นแบบอย่างที่ดีของชาวโลก และนำสันติภาพ มาสู่มวลมนุษยชาติได้อย่างถาวรตราบชั่ววันรันดร...
5. คนไทยเรามีขีดความสามารถในการเป็นผู้นำคนในทุกระดับได้เป็นอย่างดี เพราะมีหลักยึดถือในใจ คือคุณธรรมทางศาสนาปลูกฝังมาแต่เยาว์วัย อยู่แล้ว เติบโตอยู่ในกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลก แต่เราก็สามารถอยู่ได้ อย่างมีสง่าราศี...ไทยพันธุ์แท้เสียสละแม้ชีวิต เพื่อรักษาเกียรติภูมิของตนเองเยี่ยงพันท่ายนรสิงห์ และวีรบุรุษวีรสตรีที่กอบกู้ผืนแผ่นดินไทยไว้ชั่วลูกชั่วหลาน...ขอความเป็นไท จงอยู่คู่กับชาวโลกอย่างมั่นคงยั่งยืนตลอดกาลนานเทอญ ฯ

นี่คือความคาดหวังของข้าพเจ้าในปัจจุบันและอนาคตอีกกี่ปีก็ช่างเถอะ เราควรเริ่มเสียตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป มิใช่หรือท่านทั้งหลาย

ภาคผนวก ง

แนวทางการขับเคลื่อนเครือข่ายดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุข (Wellbeing Index Networks : WIN)

1. บทนำ

ประเทศไทยมีพระปฐมบรมราชโองการตั้งแต่ เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2493 ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ซึ่งเป็นพระราชสัจธรรมตามโบราณราชประเพณีของพระมหากษัตริย์ไทย

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้เริ่มต้นนวัตกรรมทางความคิดที่ให้ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และมีการประดิษฐ์คำพูดเชิงวิสัยทัศน์ของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้ “คนมีความสุข ครอบคลุมอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติ สิ่งแวดล้อมยั่งยืน”

ในแผนฯ 8 ยังระบุว่าจะมีการสร้างดัชนีชี้วัดเพื่อวัดผลกระทบขั้นสุดท้ายของการพัฒนา ทั้งในด้านการพัฒนาคน สังคม เศรษฐกิจ

ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ต่อมาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-49) ได้สานต่อแนวคิด “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และน้อมนำพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ว่าด้วย “เศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศ

จุดมุ่งหมายในการพัฒนาประเทศตามแผนฯ 9 มุ่งเน้นให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของคนไทย” โดยกำหนดสภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์ ว่าควรเป็น “สังคมที่เข้มแข็งและมีดุลยภาพ” บนพื้นฐานของการอนุรักษ์วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของความเป็นไทย และสังคมที่พึงประสงค์ดังกล่าวควรประกอบไปด้วย 3 ลักษณะ ได้แก่ (1) สังคมคุณภาพ (2) สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และ (3) สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกันดุลยภาพ”

ภายใต้แผนฯ 9 ยังได้มีการพัฒนา “ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข” และดัชนีหรือตัวชี้วัดอื่นๆ ได้แก่ ดัชนีชี้วัดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน ดัชนีชี้วัดทุนทางสังคม เป็นต้น

และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-54) ได้กำหนดเป็น “วิสัยทัศน์ประเทศไทย” ว่า มุ่งพัฒนาสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” โดย “คนไทยมีคุณธรรมนำความรอบรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบครัวยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพ และเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน อยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”

ดังนั้น ในโอกาสของการเข้าสู่ช่วงเวลาของแผนฯ 10 ที่กำหนดให้ “ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” เป็น “วิสัยทัศน์ประเทศไทย” ภายใต้ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” จึงเป็นจังหวะเวลาเหมาะสมอย่างยิ่งที่ทั้งรัฐบาลไทย ฝ่ายการเมือง หน่วยงาน องค์กร สถาบัน ชุมชน และสังคมไทยโดยรวม จะเอาใจจริงเอาใจกับการมุ่งมั่นดำเนินการต่างๆ รวมถึงการปฏิบัติตนตามแนวทาง “เศรษฐกิจพอเพียง” ให้ได้อย่างดีที่สุด

2. การพัฒนาดัชนีชี้วัดความสุขเป็นเครื่องมือสู่ “การรวมใจ ชับเคลื่อนสังคมเป็นสุข”

เรื่องสำคัญมากอีกเรื่องหนึ่งที่ควรลงมือทำอย่างจริงจัง คือ การพัฒนาดัชนีชี้วัดความสุข ให้สามารถใช้งานได้อย่างมีคุณประโยชน์แท้จริง โดยเป็นที่ยอมรับร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

จะทำให้เกิดผลเช่นนี้ได้ ต้องจัดกระบวนการให้ผู้เกี่ยวข้องที่สำคัญๆ ทั้งหมดเกิดความตื่นตัวและสนใจมาร่วมมือประสานงานกัน ในความพยายามร่วมมือกันของทุกฝ่ายเพื่อให้เกิดพลังการขับเคลื่อนสังคมเป็นสุขไปได้อย่างรวดเร็ว

ในการนี้ควรต้องให้ความสำคัญต่อภาคประชาชน ภาคชุมชน และภาคท้องถิ่น ให้มากเป็นพิเศษ เพราะภาคเหล่านี้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนา และควรเป็น “ตัวตั้ง” ในการวัด “ความสุข” หรือ “ความอยู่เย็นเป็นสุข” ดังนั้น การกำหนดดัชนีชี้วัดจึงควรต้องให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น จังหวัดและภาค มีบทบาทสำคัญทั้งในการให้ข้อมูลและความคิดเห็น ในการให้ความเห็นชอบต่อระบบและวิธีการที่จะนำมาใช้ ในการนำระบบและวิธีการที่ตกลงกันมาประยุกต์ใช้จริง และในการติดตามผลพร้อมกับการศึกษาเรียนรู้ และพัฒนาต่อไปอย่างต่อเนื่อง

เรื่องดัชนีชี้วัดความสุขนี้ กำลังได้รับความสนใจมากขึ้นเรื่อยๆ ในระดับนานาชาติ ดังนั้นประเทศไทยจึงสามารถทำเรื่องนี้ของเราไปพร้อมๆ กับการศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ปฏิบัติและผู้สนใจในประเทศอื่นๆ ด้วย ซึ่งแน่นอนย่อมรวมถึงประเทศภูฏานที่ได้พยายามพัฒนาดัชนีชี้วัดความสุขทั้งที่เป็นเชิงภาววิสัย (ภาวะเป็นสุข) และเชิงอัตวิสัย (ความรู้สึกสุข) อยู่แล้ว

ที่สำคัญ ควรมองเรื่องดัชนีชี้วัดความสุขหรือความอยู่เย็นเป็นสุข เป็น “เครื่องมือ” หรือเป็น “กุศโลบาย” ให้เกิดการตื่นตัว การพัฒนาความคิด การพัฒนาทัศนคติ การพัฒนาศาสตร์และศิลป์ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงานการสร้างการมีส่วนร่วมและการร่วมมือประสานงานระหว่างผู้เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมเรียนรู้ และร่วมปรับปรุงฟื้นฟูพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การใช้ดัชนีชี้วัดความสุขหรือความอยู่เย็นเป็นสุข เป็น “เครื่องมือ” หรือ “กุศโลบาย” เช่นนี้สำคัญว่า มีคุณค่ามากกว่าและเป็นประโยชน์มากกว่าการมีดัชนีชี้วัดที่ถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งการจะสร้างความถูกต้องสมบูรณ์ของดัชนีชี้วัดที่ว่านี้ ย่อมยากมากอยู่แล้ว และถ้าจะหาข้อสรุปที่เห็นพ้องต้องกันในระหว่างผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย ก็ย่อมยากมากยิ่งขึ้นไปอีก

ดังนั้น จึงไม่ควรมุ่งหาดัชนีชี้วัดที่ถูกต้องสมบูรณ์ แต่ควรมุ่งสร้าง “ดัชนีเพื่อเป็นเครื่องมือ” ที่สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ดีในระหว่างผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย เริ่มจากชุมชน ตำบล จังหวัด ภาค และประเทศ ก็จะเป็นประโยชน์คุ้มค่าและมีความเหมาะสมกว่ามาก

3. จุดเริ่มต้นเครือข่ายดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุข

จากการที่ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม ได้จัดคณะศึกษาดูงาน การประยุกต์ใช้แนวคิด ความสุขรวมรวมประชาชาติ (Gross National Happiness-GNH) ณ ประเทศภูฏาน ระหว่างวันที่ 25-29 สิงหาคม

2549 โดยมี นายไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม ประธานคณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม เป็นหัวหน้าคณะพร้อมด้วยผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน พระสงฆ์ และเจ้าหน้าที่ศูนย์คุณธรรม 14 คน

ทั้งนี้ กลุ่มศึกษาดูงานดังกล่าวได้มีการพบปะหารือกันอย่างต่อเนื่อง และเห็นว่าน่าจะขยายเป็นเครือข่ายที่กว้างขวางขึ้น เพื่อระดมกำลังความคิด สร้างความร่วมมือ เชื่อมประสาน ผู้สนใจที่เข้าร่วมอุดมการณ์ขับเคลื่อนการพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ซึ่งเป็นเป้าหมายสุดท้ายของคนไทยทุกคนที่ปรารถนาจะไปถึง

4. วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเครือข่ายดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุข ประกอบด้วย

(1) สร้างเสริมกระแสทางเลือกการพัฒนาสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

(2) ร่วมมือประสานงานในระหว่างผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายเพื่อพัฒนาดัชนีชี้วัดความสุขหรือความอยู่เย็นเป็นสุข จนสามารถนำมาใช้ร่วมกันได้อย่างเป็นประโยชน์และต่อเนื่อง

(3) ร่วมมือประสานงานในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ใช้ดัชนีชี้วัดความสุขเป็นเครื่องมือ อย่างเป็นรูปธรรม และเผยแพร่ขยายผลให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง

5. หลักการของการขับเคลื่อนเครือข่ายดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุข

(1) เครือข่ายที่ก่อตัวขึ้นจะไม่มีบทบาทในการลงไปทำงานเหมือนหน่วยงานหรือองค์กรภาคีต่างๆ แต่จะเป็นเวทีประสานความร่วมมือ แลกเปลี่ยนความรู้ หนุนเสริมและส่งเสริมสิ่งที่หน่วยงาน องค์กรต่างๆ รวมทั้ง

ชุมชนได้ดำเนินการ เพื่อนำไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุข ให้เกิดเป็นกระแสการพัฒนา และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง

(2) เครือข่ายที่ตั้งขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อจะสร้างความร่วมมือระหว่างภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเปิดกว้างทั้งในและต่างประเทศ

(3) การขับเคลื่อนเครือข่าย จะบูรณาการเชื่อมโยงกับกระแสการพัฒนาต่างๆ ที่เกิดขึ้นอยู่แล้วหรือที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น การพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การแก้ปัญหาความยากจน การเสริมสร้างสุขภาพภาวะกระบวนการขับเคลื่อนแผนแม่บทชุมชน เป็นต้น

(4) เครือข่ายจะดำรงสถานะอยู่บนพื้นฐานของความเป็นภาคีความร่วมมือ โดยไม่มีใครหรือหน่วยงานใดเป็นเจ้าของ

6. แนวทางการขับเคลื่อนเครือข่ายฯ ควรดำเนินการเป็นขั้นตอน ประกอบด้วย

(1) รับรู้และสร้างความเข้าใจร่วมกันในแนวคิดการพัฒนาและใช้ประโยชน์ตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข

(2) หนุนเสริมกระบวนการพัฒนาตัวชี้วัดและใช้ประโยชน์จากตัวชี้วัด โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

(3) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การใช้ประโยชน์จากตัวชี้วัดในการพัฒนาเพื่อมุ่งสู่อุดมการณ์ สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม

(4) สื่อสารเผยแพร่รูปแบบการพัฒนาไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุข โดยใช้ตัวชี้วัดเป็นเครื่องมือที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ต่างๆ ให้กว้างขวาง

(5) จัดการความรู้การขับเคลื่อนงานของเครือข่าย เป็นระยะๆ เพื่อปรับแนวทางการขับเคลื่อนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นจริง

7. แผนงาน ประกอบด้วย

(1) แผนงานหนุนเสริม เครือข่ายความร่วมมือทั้งในและต่างประเทศ ประกอบด้วยกิจกรรม ดังต่อไปนี้

1.1 จัดเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างผู้สนใจ ทั้งในส่วนกลางและในพื้นที่ โดยแต่ละภาคีนำเสนอผลงาน หรือความก้าวหน้าของตนเอง ดำเนินการในการพัฒนาตัวชี้วัด การใช้ประโยชน์จากตัวชี้วัด รวมทั้งรูปแบบการพัฒนาที่เกิดขึ้นจริงในแต่ละพื้นที่หรือประเด็นอื่นๆที่เกี่ยวข้องและน่าสนใจ โดยจัดเวทีอย่างสม่ำเสมอ ในทุก 1 หรือ 2 เดือน/ครั้ง

1.2 เชื่อมโยงเวทีเครือข่ายกับเวทีระดับประเทศอย่างเปิดกว้าง เช่น เวทีสมัชชาสุขภาพ เวทีสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม เวทีการขับเคลื่อนแผน 10 เป็นต้น

1.3 เชื่อมโยงกับเวทีนานาชาติ ครั้งที่ 3/2550

1.4 ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างความร่วมมือทางวิชาการกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น การพัฒนาตัวชี้วัด การพัฒนาชุมชน และศาสนสัมพันธ์ เป็นต้น

(2) แผนงานพัฒนาตัวชี้วัด ประกอบด้วยกิจกรรม ดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาเพื่อทำความเข้าใจในตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งความเคลื่อนไหวต่อกระแสความสุบทั่วโลก

2.2 ค้นหา สังเคราะห์ทุนทางสังคม และตัวชี้วัดจากพื้นที่ที่เกิดจริงเพื่อหาตัวชี้วัดร่วมสู่การปรับตัวชี้วัดในระดับชุมชน ภาค จังหวัด สู่ระดับชาติ

2.3 จัดทำแผนที่ชุมชนที่มีกระบวนการพัฒนาไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันเพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับรัฐสถานการณ์พัฒนาระดับชุมชน

2.4 คัดเลือกกลุ่มพื้นที่ที่มีประสพการณ์การจัดทำดัชนีชี้วัด

ความอยู่เย็นเป็นสุขที่ชุมชนจัดทำขึ้นเอง เพื่อศึกษา วิจัย และเรียนรู้ถึงกรอบแนวคิด กระบวนการพัฒนาตัวชี้วัด หาตัวชี้วัดร่วม รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากตัวชี้วัดในการพัฒนา พร้อมจัดทำเป็นองค์ความรู้เพื่อเผยแพร่ต่อไป

2.5 คัดเลือกพื้นที่ที่พร้อมจะเป็นศูนย์การเรียนรู้ การพัฒนา และใช้ประโยชน์จากดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน พร้อมทั้งสนับสนุนให้พื้นที่อื่นๆ ได้มาศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อการขยายผลต่อไป

2.6 เชื่อมโยงองค์ความรู้ในการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขระดับพื้นที่สู่การจัดทำดัชนีชี้วัดระดับชุมชนจังหวัด ภาค และระดับชาติ โดยประสานกับหน่วยงานที่ดำเนินการในเรื่องนี้ (สภาพัฒน์ฯ)

(3) แผนงานการจัดการความรู้ และเผยแพร่ผลงานของเครือข่าย ประกอบด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

3.1 การจัดทำ Website เครือข่าย

3.2 ทำ Press Tour เยี่ยมพื้นที่

3.3 ศึกษา สังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อเผยแพร่สู่

สาธารณชน

8. กลไกการบริหารจัดการ ประกอบด้วย

8.1 จัดตั้งสำนักงานเลขานุการเครือข่าย มีเจ้าหน้าที่เต็มเวลาอย่างน้อย 1 คน และควรอยู่ที่ศูนย์คุณธรรม

8.2 มีการแบ่งภารกิจ มีผู้รับผิดชอบ และผู้ประสานงานอย่างชัดเจน

8.3 มีการจัดหา/ระดมทรัพยากรจากภาคีต่างๆ หรือจัดทำเป็นโครงการขอรับการสนับสนุนจาก สสส. เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนเครือข่าย

ใบสมัครเข้าร่วมเครือข่ายดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข (Wellbeing Index Network : WIN)

1. ท่านประสงค์จะเข้าร่วมเป็นเครือข่ายดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขหรือไม่

ประสงค์จะเข้าร่วม โดยเข้าร่วมเป็นเครือข่ายประเภท....

1.1 ประเภทบุคคลทั่วไป โปรดกรอกรายละเอียดดังนี้

ชื่อ นามสกุล

ที่อยู่ เลขที่ หมู่บ้าน/แฟลต/อาคาร

ซอย ถนน

แขวง/ตำบล เขต/อำเภอ

จังหวัด รหัสไปรษณีย์

เบอร์โทรศัพท์ โทรศัพท์มือถือ

E-mail address

1.2 ประเภทนิติบุคคล (กลุ่ม/สถาบัน/องค์กร/ชมรม/มูลนิธิ/ ฯลฯ) โปรดกรอกรายละเอียดดังนี้

ชื่อองค์กร ตั้งกีด

ที่อยู่ เลขที่ หมู่บ้าน/แฟลต/อาคาร

ซอย ถนน

แขวง/ตำบล เขต/อำเภอ

จังหวัด รหัสไปรษณีย์

เบอร์โทรศัพท์ โทรศัพท์มือถือ

E-mail address

ไม่ประสงค์จะเข้าร่วม เพราะ

2. ท่านสนใจเข้าร่วมกิจกรรมใดบ้างของเครือข่ายดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

รับข่าวสาร/ขอรับเอกสารสิ่งพิมพ์ เข้าร่วมประชุม/สัมมนา/เสวนาของเครือข่าย

ร่วมเป็นคณะกรรมการในเครือข่าย อื่น ๆ โปรดระบุ

3. โปรดระบุเป้าหมายในการสมัครเป็นสมาชิกของท่าน (ถ้ามีและตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1.

2.

3.

4. ท่าน/หน่วยงานของท่านมีความสนใจ/มีแผนงาน/มีแนวคิด ที่จะทำโครงการอะไรบ้างเกี่ยวกับตัวชี้วัดความสุข

1.
2.
3.

5. ท่าน/หน่วยงานของท่านประสงค์จะมีส่วนร่วมอะไรบ้างในเครือข่ายดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข

1.
2.
3.

6. ท่าน/หน่วยงานของท่านพบปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้างจากการเข้าร่วมงาน

1.
2.
3.

7. โปรดระบุความต้องการ/ข้อเสนอแนะของท่านในการพัฒนาการทำงานของเครือข่ายอยู่เย็นเป็นสุข

1.
2.
3.

ภาคผนวก จ

แนะนำ

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม
(ศูนย์คุณธรรม)

(CENTER FOR THE PROMOTION OF NATIONAL STRENGTH
ON MORAL ETHICS AND VALUES)

สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)

ความเป็นมา

ท่ามกลางความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วได้ก่อให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมทางสังคมศีลธรรมจริยธรรมอย่างรุนแรง แม้ในปัจจุบันมีหน่วยงานองค์กร สถาบัน ทั้งภาครัฐและเอกชนได้จัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม อย่างหลากหลายรูปแบบ โดยแต่ละองค์กรต่างได้ดำเนินการตามความถนัดและขีดความสามารถได้คุณภาพระดับหนึ่งแล้ว แต่หากองค์กรทั้งหลายได้มารวมพลังกัน ก็น่าจะทำให้เกิดกระบวนการขับเคลื่อนในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิผลสูงขึ้น

อดีตนายกรัชมุนตรี (พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร) ประธานคณะกรรมการนโยบายบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ ได้ลงนามประกาศจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม ขึ้นเป็นหน่วยงานเฉพาะด้านหน่วยงานหนึ่ง ภายใต้สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2547 โดยมีพลตรีจำลอง ศรีเมือง เป็นประธานคณะกรรมการ ซึ่งเกษียณอายุเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 ปัจจุบัน อาจารย์ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการ

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการ และพัฒนาองค์ความรู้ด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนการเสริมหนุนเชื่อมประสาน เพิ่มพลังเครือข่ายในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในบริบทต่าง ๆ ในทุกภาคส่วนของสังคม

วิสัยทัศน์

“ร่วมสรรสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืนด้วยฐานคุณธรรมจริยธรรม”

พันธกิจ

มีบทบาทหลักในการเสริมหนุน เชื่อมประสาน เพิ่มพลัง เครือข่าย ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ที่เป็นการรวมพลัง ยกระดับ แพร่ขยายใน บริบทต่าง ๆ ในทุกภาคส่วนของสังคม

วัตถุประสงค์ของหน่วยงาน

1. เสริมสร้างแนวคิด จิตสำนึกและพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมในสังคม
2. ประสานและสนับสนุนเครือข่ายองค์กรภาคีด้านคุณธรรม จริยธรรม
3. ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ การวิจัย และการจัดการ ความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม
4. ให้บริการและเผยแพร่ข้อมูลด้านคุณธรรมจริยธรรม

เป้าหมาย

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรมมุ่งพัฒนาการบริหารและจัดการความรู้ เพื่อให้ เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณธรรม เป็นฐานราก เกิดชุมชน/องค์กรคุณธรรมต้นแบบ ซึ่งจะนำไปสู่การขยายผล ทั่วทั้ง 4 ภูมิภาค สารสำคัญของเป้าหมายประกอบด้วย

1. การเสริมหนุน เชื่อมประสาน เพิ่มพลังเครือข่ายการพัฒนา แหล่งคุณธรรมที่กระจัดกระจาย ในบริบทต่าง ๆ ระดับชุมชน 4 ภูมิภาค
2. การเชื่อมโยงแผนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมกับแผนแม่บท ชุมชนพึ่งตนเอง

3. สร้างองค์ความรู้ การจัดการความรู้ และแหล่งเรียนรู้ด้าน
คุณธรรมจริยธรรมต้นแบบที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน

4. การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการ
เผยแพร่ต่อสาธารณะ

5. ข้อเสนอเชิงนโยบายในการส่งเสริมการจัดการความรู้และ
การพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม

ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมหนุน เชื่อมประสาน เพิ่มพลังเครือข่าย
องค์กรภาคี

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การวิจัยและการจัดการความรู้

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเสริมหนุนสื่อและรณรงค์เพื่อส่งเสริมคุณธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 4 สัมชชชาคุณธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การเสนอแนะนโยบายส่งเสริมคุณธรรม

อยู่ปัจจุบัน

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม)
เลขที่ 69/16-17 อาคารวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล
(CMMU)

ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

โทรศัพท์ 0 2644 9900 โทรสาร 0 2644 4901-2

www.moralcenter.or.th

คณะศึกษาดูงาน (จากซ้ายไปขวา)

ดร.นพดล กรรณิกา, นายธีรภาพ โลหิตกุล, นายแพทย์อุกฤษฏ์ มลินีทางกูร,
นายกิตติศักดิ์ ลินธูนิช, นายแพทย์พลเดช ปิ่นประทีป, พระครูใบฎีกาชฎิล อมรปญโญ,
นายประยงค์ รณรงค์, นายอัมพร แก้วหนู, นายไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม,
นางสาวนราทิพย์ พุ่มทรัพย์, ศาสตราจารย์ นายแพทย์อุดมศิลป์ ศรีแสงนาม,
ดร.มิชิตา จำปาเทศ รอดสุทธิ, นางสาวศศิธร เล็กสุขศรี, นายสมชาย มนตรีศรีศักดิ์
นายพงศธร ไวเชิงคำ (ช่างภาพ)

ประวัติผู้เขียน

พระครูใบฎีกาขุฑิล อมรปญโญ (หลวงพ่อแห้ว พนเจริญพัฒนา)

: ชาวจังหวัดนครราชสีมา ศึกษาที่สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่มีอาการป่วย จึงเข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน กับ ดร.คุณแม่สิริ กรินชัย วัดแดนสงบ แล้วตัดสินใจออกบวช เป็นนักกิจกรรมทางศาสนาเพื่อสังคมและชุมชนตลอดมา ปัจจุบัน ดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดสุทธคุณาราม เจ้าคณะตำบลสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จ.นครราชสีมา และเป็นประธานโครงการพัฒนาสังคมหลายโครงการ โดยเฉพาะการพัฒนาวัดให้เป็น “ศูนย์เรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมทางสังคมให้เป็นที่สุขอย่างยั่งยืน” ร่วมกับศูนย์คุณธรรม (ศพธ) โดยมีปณิธานใจว่า “เราจะสร้างคนให้แผ่นดิน” สิ่งที่เราคาดหวังคือสันติสุขในเมืองไทยที่แท้จริง และศานติสุขของชาวโลกทั้งมวล

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม : ชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาเศรษฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัย Hull ประเทศอังกฤษ ได้รับดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาเศรษฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต (พ.ศ.2545) และ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาพัฒนาชุมชน จากมหาวิทยาลัยพระนครศรีอยุธยา (พ.ศ.2548) เคยเป็นเจ้าหน้าที่และผู้บริหารในธนาคารแห่งประเทศไทย กรรมการและผู้จัดการตลาดหลักทรัพย์ ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน สมาชิกสภาที่

ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฯลฯ ปัจจุบัน (พ.ศ.2550) ดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประธานกรรมการ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) ประธานคณะกรรมการบริหารแผนสร้างเสริมสุขภาวะในพื้นที่และชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และ ประธานที่ปรึกษาสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

ศ.นพ. อุดมศิลป์ ศรีแสงนาม : จบการศึกษาแพทยศาสตร์บัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล วุฒิบัตรผู้เชี่ยวชาญสาขาจิตเวชศาสตร์ University of Edinburgh (ประเทศอังกฤษ) และ F.R.C.P. Edin. (Fellowship of the Royal College of Physicians, Edinburgh) (ประเทศอังกฤษ) เคยดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข เป็นผู้ก่อตั้งและเป็นนายกสมาคมสมาชิกรัตนส์ ประเทศไทย (บริการให้คำปรึกษาฟรีทางโทรศัพท์ แก่ผู้มีปัญหา สิ้นหวัง เบื่อชีวิต คิดฆ่าตัวตาย) ปัจจุบัน ดำรงตำแหน่ง รองประธานคนที่สองในคณะกรรมการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ประธาน “เครือข่ายงดเหล้า”, “เครือข่ายลดอุบัติเหตุ” ฯลฯ ได้รับรางวัล “สังข์เงิน” ผลงานดีเด่นด้านส่งเสริมสุขภาพพลานามัย, “เหรียญทองคำ” ประกาศเกียรติคุณผลงานดีเด่นด้านรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ จากองค์การอนามัยโลก และ “บุคคลตัวอย่างแห่งปี” (พ.ศ. ๒๕๔๑)

ฯลฯ

ประยงค์ รณรงค์ : ชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ดำรงอาชีพเกษตรกร และมีบทบาทเป็นผู้นำสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง ได้รับรางวัลแมกไซไซ สาขาผู้นำชุมชน ประจำปี 2547 ปัจจุบันดำรงตำแหน่งประธานศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม้เรียง อำเภอฉวาง จ.นครศรีธรรมราช ประธานคณะกรรมการผู้นำชุมชนแห่งชาติ และสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

นพ.พลเดช ปิ่นประทีป : ชาวจังหวัดพิษณุโลก จบการศึกษาแพทยศาสตร์บัณฑิต ผู้เชี่ยวชาญด้านเวชศาสตร์ป้องกัน มีผลงานสำคัญด้านการควบคุมโรคเอดส์ในจังหวัดพิษณุโลก และภาคเหนือตอนล่าง เป็นที่ยอมรับทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ ได้รับรางวัลงานวิจัยสาธารณสุขดีเด่นระดับชาติ ประจำปี 2535 เป็นผู้จัดการกองทุนสื่อประชาสัมพันธ์ด้านคอร์รัปชัน เป็นประธานกรรมการศูนย์สนับสนุนการฟื้นฟูและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศพต.) พ.ศ.2548-2549 ปัจจุบัน ดำรงตำแหน่ง เลขาธิการสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา ประธานกรรมการโครงการประสานความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนนโยบายเมืองน่าอยู่-ชุมชนน่าอยู่ และเลขานุการรัฐมนตรีกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

กิติศักดิ์ สินฐานิช : จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ด้านเศรษฐศาสตร์การเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปริญญาโท ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ จากมหาวิทยาลัยแวนเดอร์บิลท์ สหรัฐอเมริกา เริ่มรับราชการที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่พ.ศ. 2513 เคยดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองโครงการเศรษฐกิจ ผู้อำนวยการกองประสานการพัฒนาชนบท ผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปัจจุบัน ดำรงตำแหน่ง รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีบทบาทสำคัญในการจัดทำแผน 10 ภาคสังคม

นพ.อุกฤษฏ์ มิลินทางกูร : จบการศึกษาระดับปริญญาตรี แพทยศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ความชำนาญเฉพาะด้านเวชศาสตร์ป้องกัน เวชศาสตร์ครอบครัว การพัฒนาระบบสุขภาพ และการศึกษาและพัฒนาบุคลากร เคยดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุขในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ผู้อำนวยการวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร รองผู้อำนวยการสถาบันพระบรมราชชนก ผู้ประสานงานเครือข่ายการพัฒนา สปรส. ปัจจุบันดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการ สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.)

ดร.มิชิตา จำปาเทศ รอดสุทธิ : นักวิชาการและที่ปรึกษาทางการบริหารคนและองค์กรแก่องค์กรภาคธุรกิจเอกชน ภาครัฐ และภาคสังคม ทั้งในและต่างประเทศ สนใจการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร การพัฒนาองค์กร การพัฒนาจิตใจในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนการพัฒนาสังคมคุณธรรม ปัจจุบันเป็นกรรมการผู้จัดการ สถาบันการบริหารและจิตวิทยาองค์กรจัดสัมมนาและที่ปรึกษาสำหรับผู้บริหารและเจ้าของกิจการ เป็นอาจารย์พิเศษประจำวิทยาลัยการจัดการนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล ในวิชาการพัฒนาองค์กรและการบริหารการเปลี่ยนแปลง และวิชาผู้นำเชิงคุณธรรม นอกจากนี้ยังใช้เวลาส่วนใหญ่ในงานภาคสังคมหลายด้าน เช่น จิตตปัญญาศึกษา และจิตอาสา หรือการให้และอาสาช่วยเหลือสังคม

อัมพร แก้วหนู : จบการศึกษาจากคณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เคยทำงาน คณะกรรมการยุทธธรรมและสันติแห่งประเทศไทย เจ้าหน้าที่มูลนิธิการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนภาคใต้ บรรณาธิการวารสารแลใต้ ปัจจุบัน ดำรงตำแหน่งผู้จัดการสำนักงานปฏิบัติการภาคใต้ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ดร.นพดล กรรณิกา : ชาวจังหวัดลพบุรี สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรีด้านปรัชญาเกียรตินิยมอันดับหนึ่งจาก วิทยาลัยแสงธรรม ปริญญาโทสังคมวิทยา มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ และปริญญาเอกด้านการบริหารจัดการวิศวกรรม คอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยอีสต์สมิธซีย์ จากนั้น ศึกษาด้านวิจัย ที่มหาวิทยาลัยแมรีแลนด์ (The University of Maryland) และ มหาวิทยาลัยมิชิแกน (The University of Michigan-Ann Arbor) สหรัฐอเมริกา จบปริญญาโทด้านระเบียบวิธีวิจัยจาก มหาวิทยาลัยมิชิแกน ระหว่างเรียนที่มิชิแกน เป็นผู้ช่วยนัก วิจัยที่สถาบันวิจัยสังคม (Institute for Social Research, ISR) เช่น โครงการศึกษาวิถีชีวิตของชาวอเมริกัน โครงการวิจัย ปัญหาอาชญากรรมและการเลือกปฏิบัติในเมืองดีทรอยท์ ปัจจุบัน ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหา วิทยาลัยอีสต์สมิธซีย์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 เริ่มทำวิจัยความสุข มวลรวมของประชาชนภายในประเทศ โดยศึกษาทั้งจากคน ไทยและชาวต่างชาติเป็นประจำทุกเดือน

ศศิธร เล็กสุขศรี : จบการศึกษาสาขาการวัดผลการศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร เคยเป็น ครูคณิตศาสตร์ โรงเรียนนครสวรรค์ ต่อมาเป็นนักวิชาการศึกษา ติดตามและประเมินผลโครงการและแผนพัฒนาการศึกษา แห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ร่วมจัดทำร่างพระราชบัญญัติศึกษาแห่งชาติ 2542 โดยเป็น เลขานุการคณะกรรมการร่างและปรับปรุงแก้ไข พรบ.การ

ศึกษาแห่งชาติ รับผิดชอบงานปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งมี ศ.นพ.ประเวศ วะสี เป็นประธาน และเป็นหัวหน้าโครงการ ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นโครงการนำร่อง การปฏิรูปทั้งโรงเรียนในทุกจังหวัด 250 โรงเรียน โดยได้เงินช่วยเหลือจาก ADB ปัจจุบัน ช่วยราชการตำแหน่งเจ้าหน้าที่ระดับอาวุโสฝ่ายการวิจัยและจัดการความรู้ ศูนย์คุณธรรม

ธีรภาพ โลหิตกุล : นักเขียนและช่างภาพสารคดีอิสระ จบปริญญาตรีสาขาประวัติศาสตร์จากคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เคยเป็นผู้เขียนบทโทรทัศน์ รายการสารคดี “โลกลับสี่” ชุดแม่น้ำเจ้าพระยา นครวัด นครธม ฯลฯ เป็นคอลัมนิสต์ในนิตยสารและหนังสือพิมพ์ หลายฉบับ มีผลงานสารคดีรวมเล่ม เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี วิถีชีวิต และศิลปวัฒนธรรม หลายเล่ม อาทิ สายน้ำ และความทรงจำ ท้องแดนเจดีย์ไพรในพุกามประเทศ นครวัด นครธม เลียบบริมหิมพานต์ เนปาล - ภูฏาน ฯลฯ ปัจจุบัน เป็นคอลัมนิสต์ นสพ.คม-ชัด-ลึก นิตยสาร Travel Guide ฯลฯ และเป็นวิทยากรถ่ายทอดประสบการณ์เขียนสารคดี ในสถาบัน การศึกษาหลายแห่ง

คณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม

ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

นายไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม	ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
พลตรี จำลอง ศรีเมือง	ประธานที่ปรึกษา
พลเอก ปรีชา เขี่ยมสุพรรณ	ที่ปรึกษา
พลเอก บวร งามเกษม	ที่ปรึกษา
นายลิขิต เพชรสว่าง	ที่ปรึกษา

คณะกรรมการ

พลตำรวจเอก เสรีพิศุทธิ์ เตมียาเวส	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ รักษาการประธานกรรมการ
นายนิพนธ์ สุรพงษ์รักเจริญ	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
นายอนุสรณ์ ธรรมใจ	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
นายแพทย์อำพล จินดาวัฒนะ	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
นายนิรันดร์ เมืองพระ	กรรมการผู้แทนสำนักงานงบประมาณ
นายวินัย รอดจ่าย	กรรมการผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ
นายอำนาจ บัวศิริ	กรรมการผู้แทนสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
นายสมยศ ลิ่งห้คำ	กรรมการผู้แทนกระทรวงวัฒนธรรม
นายอารยะ มาอินทร์	กรรมการผู้แทนสำนักงานบริหารและพัฒนา องค์ความรู้ (องค์การมหาชน)
นางสาวนราทิพย์ พุ่มทรัพย์	ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนา พลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม กรรมการและเลขานุการ
นายประกอบ นवलชา	ผู้ช่วยเลขานุการ

รายชื่อคณะทำงานจัดทำหนังสือ

ที่ปรึกษา

นางสาวนราทิพย์ พุ่มทรัพย์ ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมและ
พัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม
นายแก้ว วิฑูรย์เชียร ที่ปรึกษาด้านสื่อ และรณรงค์

คณะทำงาน

นางสาวศศิธร เล็กสุขศรี
นางสาวอมรรัตน์ อีรสรพชญ
นางสาวณัฐกฤตา หิรัญสุข
นางสาวปริญธร บุญเนตร

บรรณาธิการตัดสรร

นายธีรภาพ โลหิตกุล

ภาพประกอบ

นายธีรภาพ โลหิตกุล
นายพงศธร ไวเชิงคำ

ท่านผู้สนใจ สามารถ Download รายงานฉบับนี้ได้ที่
www.moralcenter.or.th

เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า
หากท่านไม่ใช้หนังสือเล่มนี้แล้ว
โปรดมอบให้ผู้อื่นนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป